

Versterken van kinderrechteneducatie in het jeugdwerk

*Beleidsadvies 2017/1 van het Kenniscentrum Kinderrechten op vraag van de Vlaamse overheid
Januari 2018*

Secretariaat

Kenniscentrum Kinderrechten vzw
Hogent Campus Schoonmeersen
Valentin Vaerwyckweg 1
D-gebouw lokaal 1.023
9000 Gent
Telefoon: +32 (0)9 243 24 70
info@keki.be – www.keki.be

Zetel

Kenniscentrum Kinderrechten vzw
Lange Steenstraat 31
9000 Gent

Raad van Bestuur

Prof. dr. Johan Put (voorzitter) – KU Leuven
Dr. Didier Reynaert (ondervoorzitter) – Hogeschool Gent
Prof. dr. Lieve Bradt – Universiteit Gent
Prof. dr. Ellen Desmet – Universiteit Gent
Prof. dr. Els Dumortier – Vrije Universiteit Brussel
Prof. dr. Stefaan Pleysier – KU Leuven
Prof. dr. Wouter Vandenhole – Universiteit Antwerpen

Stafmedewerkers

Kathy Vlieghe (coördinator)
Gloria Ghéquièrre
Katrien Herbots
Sara Lembrechts
Nele Willems

Met de medewerking van Eveline Meylemans, studente pedagogische wetenschappen, optie sociale agogiek.

Voor meer informatie over dit beleidsadvies kan u terecht bij Nele Willems:

nele.willems@keki.be of +32 (0)9 243 24 70

Gedragen door een interuniversitair platform van onderzoekers verbonden aan deze instellingen:

Inhoud

Inhoud	3
1. Inleiding	5
2. Inhoudelijke kadering.....	5
2.1 Kinderrechteneducatie in het jeugdwerk.....	6
2.2 Kinderrechten zijn een ijsberg.....	7
2.3 Afbakening.....	8
2.4 Operationalisering.....	8
3. Werkwijze	11
3.1. Fase 1: Deskstudy	11
3.2. Fase 2: beschrijven en analyseren van inspirerende praktijken	11
3.3. Methodologische beperkingen	12
4. Spoor A: Verdieping – beschrijven van inspirerende praktijken	12
3.2.1 Kind & Samenleving.....	12
3.2.2 Arktos	13
3.2.3 Uit De Marge	13
3.2.4 Stampmedia.....	14
3.2.5 Tumult	14
3.3 Ontwikkeling van de interviewleidraad en sjabloon	14
3.4 Gevoerde gesprekken.....	15
3.5 Belangrijkste bevindingen	15
3.5.1 Maatschappelijke doelstellingen van de bevroegde organisaties.....	15
3.5.2 Participatie als doel, als middel en als uitgangspunt	18
3.5.3 Ervaringsgericht werken.....	19
3.5.4 Kinderrechten leren.....	20
3.5.5 Volwassenen leren ook van kinderen en jongeren	20
3.5.6 Practice what you preach	21
3.6 Conclusie en aanbevelingen bij spoor A.....	22
5. Spoor B: Verbreding – draagvlakversterking door charter/ label/ tool	24
4.1 Doel van dit deel van het onderzoek.....	24
4.2 Werkwijze	24
4.3 Bespreking van de pistes	25
4.3.1 Charter.....	25
4.3.2 Label	26

4.3.3 Reflectietools.....	26
4.3.4 Andere pistes.....	27
4.4 Discussie en aandachtspunten	28
4.4.1 Discussie over de noodzaak en de meerwaarde om ‘kinderrechtentaal’ te gebruiken.....	28
4.4.2 Verspreiden van de sterktes van het jeugdwerk naar andere sectoren	29
4.4.3 Algemene teneur over de voorgestelde pistes	29
4.5 Conclusie en aanbevelingen bij spoor B.....	30
4.6 Suggesties voor het vervolgtraject	31
6. Algemene conclusie en aanbevelingen	33
Bijlage 1 – Literatuur	35
Bijlage 2 - Lege fiche	36
Bijlage 3 -Mini-handleiding voor het invullen van de fiches	39
Bijlage 4 – Interviewleidraad Kind & Samenleving.....	41
Bijlage 5 – Sjabloon neerslag interviews	45

1. Inleiding

De centrale vraag van de Afdeling Jeugd binnen het Departement Cultuur, Jeugd en Media van de Vlaamse Overheid m.b.t. het beleidsadvies omtrent kinderrechteneducatie is te achterhalen wat er in de praktijk van het niet-formele leren nodig is om kinderrechteneducatie sterker te maken. Het uiteindelijke doel hiervan is het burgerschap van kinderen en jongeren te vergroten.

De subdoelen van deze vraag hebben betrekking op (1) het expliciteren van bestaande praktijken en (2) de mate waarin die beantwoorden aan theoretische kaders m.b.t. kinderrechteneducatie en vervolgens (3) de mensen in de praktijk aan te moedigen en te versterken wat reeds gebeurt.

In dit advies gaan we dus op zoek naar inspirerende praktijken van kinderrechteneducatie in het veld. Gezien de beperkte tijd werd het veld afgebakend en het werk gefaseerd. Het advies gebeurde in twee fasen. De eerste fase bestond uit een *deskstudy* waarbij de websites van 14 organisaties worden gescreend op zoek naar inspirerende praktijken. Dit deel werd afgerond in oktober 2016. Op basis van de resultaten van deze *deskstudy* werd na overleg met Afdeling Jeugd gekozen voor een tweede fase met twee sporen.

Eenzijds wordt ingezet op verdieping, door het beschrijven van inspirerende praktijken waarvan wordt geëxpliciteerd op welke manier die praktijken aansluiten bij inhoudelijke kaders omtrent kinderrechteneducatie. Anderzijds wordt ingezet op verbreding waarbij draagvlakversterking rond kinderrechteneducatie wordt beoogd. Enkele pistes worden in dit deel onderzocht: het ontwikkelen van een charter, een kwaliteitslabel inzake kinderrechten in de jeugdsector of het ontwikkelen van reflectietools.

In dit document wordt om te beginnen een inhoudelijke kadering gegeven van kinderrechteneducatie: wat is het en hoe wordt dit geoperationaliseerd. Daarna worden beide sporen besproken. We starten telkens met de bespreking van de aanpak van het betreffende deel en bespreken vervolgens de resultaten. Elk deel wordt afgerond met een conclusie en aanbevelingen.

Op 20 november 2017 organiseerde de Afdeling Jeugd een studiedag over het onderwerp van dit advies. De discussie die toen werd gevoerd is in voorliggend document verwerkt.

2. Inhoudelijke kadering

Qua inhoudelijk kader werken we verder op de operationalisering van kinderrechteneducatie die in de eerste fase van het beleidsadvies werd uitgewerkt. Op vraag van de Vlaamse Overheid verbinden we dit kader met de klemtonen die in Compass¹ en Compasito² worden gelegd. Beide documenten zijn handleidingen voor Mensenrechteneducatie die werden ontwikkeld door de Raad van Europa. Compass richt zich tot de doelgroep 'jongeren', Compasito richt zich tot de doelgroep 'jonge kinderen'.

---

¹ <http://www.coe.int/en/web/compass>

² <http://www.eycb.coe.int/compasito/>

2.1 Kinderrechteneducatie in het jeugdwerk

In dit beleidsadvies ligt de focus op het non-formele leren. Non-formeel leren is een educatieve activiteit die zich buiten de schoolse context afspeelt. Gezien kinderrechteneducatie het voorwerp is van deze studie, is het logisch te focussen op het non-formele leren dat plaatsvindt in de sector die met kinderen en jongeren werkt, zijnde het brede jeugdwerk.

Kinderrechten- en mensenrechteneducatie gaan over hoe we kinderrechten en mensenrechten leren. In eerdere documenten verwees KeKi naar kinderrechteneducatie als een open, reflectief, collectief en individueel leerproces. Deze definitie is ruim en breed en toepasbaar in verschillende sectoren. We gaven ook al eerder aan dat de termen kinderrechteneducatie en mensenrechteneducatie in belangrijke mate inwisselbare begrippen zijn.

De Raad van Europa definieert mensenrechteneducatie als volgt:

“Human rights education is a process that aims to establish a culture of human rights. The educational process builds on children’s active participation by which they learn about human rights and understand human rights issues, acquire skills and abilities to be able to defend human rights and develop attitudes of respect of equality and dignity.³”

In Compass en Compasito wordt deze definitie vergeleken met definities van andere internationale organisaties en NGO’s, waaronder bvb. Amnesty International.

Onder andere de definitie van The United Nations World Programme for Human Rights Education wordt opgenomen:

“Education, training and information aimed at building a universal culture of human rights. A comprehensive education in human rights not only provides knowledge about human rights and the mechanisms that protect them, but also imparts the skills needed to promote, defend and apply human rights in daily life. Human rights education fosters the attitudes and behaviours needed to uphold human rights for all members of society⁴.”

Volgens Compass is mensenrechteneducatie verder te situeren op 3 dimensies⁵:

- *Learning about human rights*: kennis over mensenrechten, wat mensenrechten zijn, hoe ze gegarandeerd en beschermd (kunnen) worden;
- *Learning through human rights*: erkennen dat de context waarin en de manier waarop mensenrechten worden geleerd, zo wordt georganiseerd dat ze consistent zijn met mensenrechtenwaarden (waaronder participatie, vrijheid van gedachte en vrije meningsuiting,...) en dat bij mensenrechteneducatie het proces van het leren even belangrijk is als de inhoud van het leren;
- *Learning for human rights*: vaardigheden, attitudes en waarden leren toepassen in het dagelijks leven en actie ondernemen, alleen of samen, om mensenrechten te promoten en te verdedigen.

---

³ http://www.eycb.coe.int/compasito/chapter_0/3_int.html

⁴ <http://www.coe.int/en/web/compass/introducing-human-rights-education>

⁵ <http://www.coe.int/en/web/compass/introducing-human-rights-education>

2.2 Kinderrechten zijn een ijsberg

Kinderrechten zijn fundamentele (rechts)normen die duidelijk maken dat kinderen en jongeren als volwaardige burgers een eigen plaats hebben in onze maatschappij. Wat het betekent om kinderrechten te realiseren, wordt samen geleerd, ontdekt en ondervonden. Een reflecterende dialoog over wat kinderrechten (kunnen) zijn, staat centraal. Voor KeKi vertrekt deze dialoog vanuit de wens dat kinderen en jongeren opgroeien in een rechtvaardige en solidaire samenleving met respect voor ieders menswaardigheid.

Kinderrechten hebben zowel een juridische en een maatschappelijke betekenis. Juridisch gezien worden kinderrechten vertaald in verdragen, wetten, regulering en beleid, zowel internationaal als nationaal. Kinderrechten zijn er eveneens op gericht sociale rechtvaardigheid en menselijke waardigheid voor kinderen en jongeren te realiseren. Maatschappelijk gezien krijgen kinderrechten vorm in een relationele praktijk, i.e. in de manier waarop mensen met elkaar omgaan.

We gebruiken de metafoer van een ijsberg⁶ om deze tweedeling te illustreren tijdens gesprekken die we voeren in het kader van dit beleidsadvies. Een ijsberg bestaat uit een zichtbaar en een onzichtbaar gedeelte. Als we ons op zeeniveau bevinden, gaat onze aandacht vooral uit naar het (beperkte) zichtbare gedeelte: dat is wat we kunnen zien. Het omvangrijke gedeelte dat zich onder de zeespiegel bevindt, is minstens even invloedrijk, maar blijft vaak verborgen. Beide delen zijn onlosmakelijk verbonden en sterk verweven.

Ook bij kinderrechten merken we op dat een groot deel van de aandacht uitgaat naar de zichtbare, juridische invulling van kinderrechten. Het juridische luik legt de nadruk op het vertalen van fundamentele normen in tastbare producten, zoals wetten en regelgeving, beleid, technieken of methodieken. Juridisch gezien is kinderrechteneducatie verankerd in het Verdrag voor de Rechten

van het Kind, met name in artikel 29 en artikel 42.

Het onzichtbare deel van de ijsberg wijst er echter op dat kinderrechten ons ook iets te vertellen hebben over de manier waarop we met elkaar omgaan, over de relaties die we aangaan en waarop deze gebaseerd zijn. In dit luik gaat het veeleer om 'onzichtbare' verhoudingen in de samenleving,

⁶ Deze metafoer wordt uitvoerig besproken in het [beleidsadvies 2016/2 – Aan de slag met beleidsparticipatie met kinderen en jongeren, een reflectie-instrument voor beleidsmakers](#).

zoals de houding van volwassenen naar kinderen en jongeren, ons gedrag, bepaalde waarden of overtuigingen die we hanteren, of onze cultuur. Kortom, de manier waarop mensen in de samenleving relaties met elkaar aangaan. Deze insteek legt de nadruk op de 'geest' van kinderrechten. Het onderliggend doel dat kinderrechten willen bereiken staat voorop, i.e. een volwaardig burgerschap voor kinderen en jongeren.

Toegepast op de definitie van kinderrechteneducatie die we hierboven beschreven, betekent dit dat we op zoek gaan naar die 'onzichtbare' verhoudingen, waarden, overtuigingen, doelstellingen, cultuur en die proberen expliciteren en 'framen' als kinderrechten.

2.3 Afbakening

De Raad van Europa beklemtoont dat het essentieel is dat mensenrechten niet zozeer kunnen worden onderwezen, maar worden geleerd door ervaring. Het gaat erom in de praktijk aan mensenrechten te worden 'blootgesteld'. De context en de activiteiten moeten zo zijn geconcipeerd en georganiseerd dat waardigheid en gelijkheid een inherent onderdeel zijn van de praktijk⁷. Het is vooral deze gedachte die we trachten te operationaliseren in dit beleidsadvies.

In Compass en Compasito worden activiteiten en methodieken voorzien omtrent tal van thema's die raken aan mensenrechten (zoals duurzaamheid, vrede, discriminatie, gezin, gender, media,...). Dit aspect wordt in dit onderzoek niet opgenomen. Dit beleidsadvies is niet van die aard dat we het gebruik van de methodieken die in Compass en Compasito zijn uitgewerkt gaan toetsen in de praktijk. Toegepast op de ijsbergmetafoer, bevinden methodieken zich in de bovenkant van de ijsberg. Bovendien dient ook een goede methodiek toegepast te worden door iemand met een goede visie op mensenrechteneducatie en ingebed worden in een context waarin mensenrechten worden voorgeleefd.

De thema's waarrond de methodieken in Compass en Compasito zijn ontwikkeld, zijn heel divers. In het onderzoek bevragen we ook niet expliciet rond welk van deze thema's de bevroegde organisaties werken, maar deze komen automatisch gedeeltelijk in beeld.

2.4 Operationalisering

Voor de operationalisering zijn we dus vertrokken vanuit een brede, open definitie van wat mensenrechten/kinderrechteneducatie betekent. In zijn breedste betekenis is kinderrechteneducatie: *samen (in dialoog) leren wat kinderrechten (kunnen) zijn/betekenen in de specifieke context waarbinnen ze gerealiseerd moeten worden.*

Operationalisering van deze ruime definitie is gebeurd door in te gaan op:

- ➔ **leren** door kinderen & jongeren, door volwassenen en door de organisatie. Ook het leren door de samenleving kan hierbij eventueel aan bod komen.
- ➔ **dialoog** tussen kinderen & jongeren en volwassenen.
- ➔ **verbondenheid kinderen en context/samenleving**. Hoe komt de **relatie** tussen kinderen & jongeren en de context/samenleving in beeld? Hoe wordt die geëxpliciteerd?

---

⁷ <http://www.coe.int/en/web/compass/introducing-human-rights-education>

Inzichten over kinderrechteneducatie als sociale praktijk richten onze aandacht op de volgende elementen:

- ➔ Vertrekken vanuit de **dagdagelijkse ervaringen van kinderen en jongeren in hun leefwereld**. Van onderuit werken: aan de slag gaan met de ervaringen van de kinderen en jongeren zelf.
- ➔ **Reflectieve dialoog**

Verder zien we, op basis van de literatuur verwerkt in het beleidsadvies uit eigen beweging (2015) over kinderrechteneducatie⁸ ook aandacht voor:

- ➔ **Waarden** in de praktijk brengen.
- ➔ Niet alleen **kennis**, maar ook **vaardigheden en attitudes** (aan)leren.

Omdat het uiteindelijke doel van kinderrechteneducatie het realiseren van een **democratische samenleving** betreft, is aandacht besteed aan items die hierbij aansluiten. Aandachtspunten die hieruit voortvloeien zijn:

- ➔ Het creëren van een democratische (leer)omgeving.
- ➔ Sociale rechtvaardigheid.
- ➔ Menselijke waardigheid.
- ➔ Non-discriminatie.
- ➔ (Recht op) participatie, bescherming, voorziening.

Daarnaast gingen we ook aan de slag met de ijsbergmetafoer. De bovenkant van de ijsberg symboliseert, zoals hierboven uitgelegd, de juridische, de onderkant van de ijsberg de maatschappelijke betekenis van kinderrechten. Beide zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. We gaan dus na of:

- ➔ Kinderrechten en/of mensenrechten expliciet worden benoemd (bovenkant ijsberg)?
- ➔ Er verwezen wordt naar instrumenten om de rechten te waarborgen: klachtenlijn, inspraakprocedures ...

Tot slot besteden we ook aandacht aan de houding en de positie van de professional t.a.v. de kinderen en de jongeren (onderkant ijsberg). Meer bepaald gaat hierbij enerzijds over 'kindbeeld' en 'macht'. Anderzijds gaat het ook over het expliciteren van een streven naar congruentie tussen theorie en praktijk.

- ➔ Empowerment van kinderen en jongeren: versterken van deze positie van zowel het individuele kind als van de positie van kinderen als groep in een context/samenleving.

---

⁸ [Kenniscentrum Kinderrechten vzw \(2015\). Beleidsadvies op eigen initiatief – Kinderrechten- en mensenrechteneducatie - Een verkenning van onderzoek, beleid en praktijk.](#)

- ➔ Wordt een kindbeeld benoemd? Hoe wordt het vertaald (indien te vinden)?
- ➔ Wordt er een positie t.a.v. kinderen en jongeren ingenomen? Welke impliciete verwijzingen?

3. Werkwijze

3.1. Fase 1: Deskstudy

Het advies gebeurde in twee fasen. De eerste fase bestond uit een *deskstudy* waarbij de websites van 14 organisaties werden gescreend op zoek naar inspirerende praktijken. De 14 organisaties noemen we de 'longlist'. Deze is na overleg door de Afdeling Jeugd aan KeKi bezorgd. Voor het samenstellen van de lijst is in eerste instantie gekeken naar de organisaties die in het decreet op het Vlaams Jeugd en Kinderrechtenbeleid gesubsidieerd worden in het hoofdstuk Participatie en Informatie. Aan de selectie van organisaties uit dit hoofdstuk zijn door Afdeling Jeugd nog een aantal organisaties (voornamelijk uit het 'landelijk jeugdwerk') toegevoegd op basis van hun focus op kinderrechten/mensenrechteneducatie en/of burgerschapsbevorderende werking.

De volgende organisaties vinden we op de longlist:

1. Arktos
2. Awel
3. De Aanstokerij
4. Globelink
5. Humanistische jongeren
6. Jong & Van Zin
7. Kind & Samenleving
8. Kinderrechtswinkel
9. Mediaraven
10. Stampmedia/ CHIPS
11. Tumult
12. Uit de Marge
13. Vormen
14. Wel Jong Niet Hetero

3.2. Fase 2: beschrijven en analyseren van inspirerende praktijken

Op basis van de screening van de websites van de longlist kwamen we tot een 'shortlist' van cases die in de tweede fase grondiger werden onderzocht. Bij de keuze van de organisaties werd beoogd een rijke variatie aan praktijken en een variatie aan doelgroepen in beeld te brengen. Tegelijkertijd werd in functie van de beperkte beschikbare tijd geopteerd voor een maximum van vijf cases. De organisaties werden geselecteerd op basis van de fiches (zie bijlage 2 en 3) die tijdens de eerste fase zijn opgesteld. In de selectie van organisaties werd volop de kaart getrokken van 'leren vanuit kinderrechtenpraktijken', vertrekkend vanuit de aanname dat kinderrechten best worden geleerd door ze in de praktijk voor te leven en door te leven.

In overleg met Afdeling Jeugd werd geopteerd voor volgende organisaties:

- Kind en Samenleving
- Arktos
- Uit de Marge
- Stampmedia/C.H.I.P.S.

- Tumult

De tweede fase bestond uit het beschrijven en analyseren van praktijken van organisaties. We baseren ons hiervoor op het werk uit de eerste fase. We gingen dieper in op een aantal van de praktijken die we toen hebben beschreven door in gesprek te gaan met de organisatie zelf en de concrete praktijken bloot te leggen.

In dit deel van het onderzoek gingen we op zoek naar inspirerende praktijken in het jeugdwerk. De bedoeling was verder ook om onder de aandacht te brengen waarom deze interventies waardevol zijn vanuit een kinderrechten(educatie)perspectief. De interventie wordt omschreven (wat doet de organisatie) en we verbinden deze interventie met het kinderrechtenkader.

Tegelijk wilden we ook aandacht besteden aan de factoren die belangrijk zijn om succesvolle kinderrechteneducatie te realiseren en de factoren die hiervoor belemmerend werken.

3.3. Methodologische beperkingen

De keuze voor deze werkwijze hield een aantal beperkingen in. Een eerste beperking vloeide voort uit de selectie van organisaties voor de *longlist*. Hierop zijn organisaties terecht gekomen die zich reeds op de een of andere manier profileerden op het thema 'kinderrechteneducatie' of 'burgerschap', of zich door hun acties reeds aan deze thema's verbonden hebben. Dit betekent dus ook dat een groot aantal organisaties reeds van voor de start zijn uitgesloten van de analyse. Zo vinden we op de *longlist* geen 'klassieke' jeugdbewegingen terug, terwijl misschien ook daar interessante praktijken te vinden zijn m.b.t. kinderrechteneducatie.

Een tweede beperking heeft betrekking op het feit dat er bij de geselecteerde organisaties ongetwijfeld meer informatie te vinden is dan louter wat op de website wordt vermeld. Het is niet omdat iets niet op een website vermeld is, dat het niet bestaat. Een website is m.a.w. een vorm van communicatie die slechts in één richting gaat: van de organisatie naar de lezer. Bovendien kiest elke organisatie zelf over de al dan niet grondige uitbouw van hun website. De keuzes die organisaties maken m.b.t. hun websites zijn afhankelijk van de doelen die ze zelf met dit medium wensen te bereiken en mogelijks ook van budgettaire mogelijkheden. Ook gaan subtiele nuances in de betekenis van gehanteerde begrippen en de al dan niet vermeldde informatie mogelijks verloren door het gebruik van de concrete web-taal die een breed publiek dient aan te spreken. Deze tweede beperking kunnen we ondervangen in de tweede fase wanneer we met de organisaties zelf in gesprek kunnen gaan om het reeds verzamelde materiaal te vervolledigen.

4. Spoor A: Verdieping – beschrijven van inspirerende praktijken

3.2.1 Kind & Samenleving

Interessant bij Kind & Samenleving is hun *onderzoekende houding* in het werken met kinderen en jongeren. Een belangrijk element van kinderrechteneducatie is namelijk dat volwassenen zich niet als alwetenden opstellen maar openlijk erkennen dat zij niet alle waarheid en kennis in pacht hebben. Kind & Samenleving gaat bewust om met machtsverhoudingen. De organisatie erkent het actorschap

en de agency van kinderen en jongeren en tracht op een authentieke wijze hun perspectief in onderzoek en beleid binnen te brengen.

Kind & Samenleving benadrukt in haar werking ook uitdrukkelijk het belang van *reflectie* in het werken met kinderen en jongeren. Reflectie, begrepen als het kritisch bevragen van de eigen praktijk, de eigen omgang met kinderen en jongeren en de congruentie tussen theorie en praktijk, is één van de kernelementen van kinderrechteneducatie.

In het verdiepende interview zal worden gefocust op hoe Kind & Samenleving haar participatietrajecten met kinderen en jongeren (in het kader van wetenschappelijk onderzoek of beleidsadviezen) vormgeeft.

3.2.2 Arktos

Bij Arktos verdiepen we ons in het kader van het beleidsadvies in de Bounce-tools, en in hoe de missie en visie van de organisatie worden doorgetrokken in de praktijk.

De centrale focus van de *BOUNCE-tools* is 'veerkrachtige jongeren in interactie met een bewuste omgeving'. De tools zetten in op kennis, vaardigheden en attitudes bij jongeren én hun sociale omgeving. De Bounce-training dient om jongeren te versterken en sluit zo dicht mogelijk aan bij hun eigen omgeving. In trainingen wordt er aan de slag gegaan met ervaringen van jongeren. Dialoog en reflectie met jongeren staan er centraal. Met deze tools zet Arktos in op non-discriminatie en sociale rechtvaardigheid: één van de doelen van de organisatie en de tools, is om de uitsluiting van maatschappelijk kwetsbare jongeren tegen te gaan. In de tools wordt ook expliciet aandacht besteed aan machtsposities van volwassenen t.a.v. kinderen en jongeren, en worden handvaten aangereikt om macht door trainers te vermijden. De Bounce-trainingen hebben als doel jongeren te versterken. Emancipatie, empowerment, participatie, eigenaarschap, duurzaamheid, ervaringsgericht en kritisch denken vormen hier kernbegrippen.

In de *visie en missie* van Arktos worden kinderrechten niet expliciet vermeld, maar de waarden die er benoemd worden zijn allemaal in overeenstemming met de waarden die centraal staan in kinderrechteneducatie. Arktos vindt het heel belangrijk dat de waarden benoemd in de visie en missie uitgedragen worden door iedereen binnen Arktos en zet daarom sterk in op de vertaalslag van de geschreven teksten naar de praktijk toe. Congruentie tussen theorie en praktijk is één van de speerpunten van kinderrechteneducatie. Het is daarom interessant na te gaan hoe Arktos hier (succesvol) op inzet.

3.2.3 Uit De Marge

Uit De Marge is de koepelorganisatie van en voor Vlaamse Jeugdwerkingen die werken met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. In het kader van het beleidsadvies zullen we ons verdiepen in het *Jongerencongres* dat Uit De Marge organiseert samen met jongeren. Er werd een Jongerencongres georganiseerd in 2016 en in 2018 zal er een nieuw jongerencongres plaatsvinden.

Via het jongerencongres zet Uit De Marge in op wat we kunnen benoemen als 'de doelstellingen' van kinderrechteneducatie: empowerment van jongeren (als individuen maar ook als groep in de samenleving), het realiseren van sociale rechtvaardigheid en het realiseren van menselijke waardigheid. Het Jongerencongres lijkt ook opgebouwd te worden volgens de principes van kinderrechten(educatie): participatie van jongeren als volwaardige actoren staat centraal. Jongeren werken samen met volwassenen (jeugdwerkers en stafmedewerkers van Uit De Marge) aan het

congres, als evenwaardige partners. Er lijkt door de volwassenen geen machtspositie t.a.v. kinderen en jongeren aangenomen.

De thema's die aan bod komen op het Jongerencongres worden bepaald door jongeren en zijn gebaseerd op dagdagelijkse ervaringen. Dit Jongerencongres draagt bij tot het leren van jongeren (kennis, vaardigheden), alsook tot het leren van jongeren aan volwassenen (jeugdwerkers, beleidsmakers,...) en aan Uit De Marge als organisatie.

3.2.4 Stampmedia

Stampmedia vertrekt vanuit de *dagdagelijkse ervaringen* van kinderen en jongeren. Ze bieden jongeren een mediaplatform om - met ondersteuning waar nodig - hun verhaal te brengen. Stampmedia is sterk in kinderrechteneducatie omdat de organisatie uitgaat van kinderen en jongeren zelf: van wat zij zelf belangrijk vinden in hun omgeving en waarrond zij hun stem willen laten horen. Hierbij erkent Stampmedia het actorschap van kinderen en jongeren als medevormgevers van de media en als belangrijke stemmen in het maatschappelijke debat. Stampmedia creëert via haar werking een democratische leeromgeving voor kinderen en jongeren: er is ruimte om te experimenteren en (ervaringsgericht) bij te leren in de 'echte' wereld.

Stampmedia versterkt (de positie van) kinderen en jongeren in onze samenleving door samen met kinderen en jongeren in te zetten op een correcte beeldvorming over kinderen en jongeren en hun stemmen aanbod te laten komen in de media.

3.2.5 Tumult

Tumult werd geselecteerd omwille van enkele uiteenlopende methodieken en activiteiten, die alle afwijken van de praktijken die bij de bovenstaande organisaties aan bod komen. Twee interessante projecten om te beschrijven zijn *Bataljong* en *Dilemma 14/18*. *Bataljong* gaat met jongeren procesmatig aan de slag rond concrete thema's uit de leefwereld of eigen context van de jongeren. *Dilemma 14/18* is interessant omwille van het werken met dilemma's, wat de ethische dimensie van kinderrechteneducatie blootlegt.

Daarnaast maakt Tumult ook gebruik van *klassiekere jeugdwerkmethodes*, zoals op kamp gaan en het aanbieden van animatorcursussen, maar dan specifiek gericht op bijzondere doelgroepen, zoals nieuwkomers en vluchtelingen. Invalshoek van de bespreking van deze praktijken is inzoomen op welke manier de specificiteit van de doelgroep de invulling en focus van deze activiteiten beïnvloedt.

Tot slot is Tumult ook een belangrijke actor op het terrein van de *pestproblematiek*. Tumult heeft expertise in de 'no blame' aanpak, die linken heeft met ervaringsgerichte en participatieve werkvormen. De focus van de bespreking zal liggen op de manier waarop de 'no blame' aanpak in de eigen basisactiviteiten van Tumult (bvb. kampen) aan bod komt.

3.3 Ontwikkeling van de interviewleidraad en sjabloon

Voor dit deel van het onderzoek werd gewerkt met een interviewleidraad die daarna in een sjabloon werd gegoten voor de beschrijving van de interviews.

Bij de ontwikkeling van de interviewleidraad werd vertrokken van de items die opgenomen zijn in de fiches die in de eerste fase van het beleidsadvies werden gemaakt. Er werd een algemene leidraad opgesteld, die voor elk gesprek op basis van de reeds verzamelde informatie werd 'gepersonaliseerd'

per organisatie. Ter illustratie wordt de leidraad van het gesprek met Kind & Samenleving als bijlage bij dit document toegevoegd.

3.4 Gevoerde gesprekken

De geselecteerde organisaties werden gecontacteerd en alle vijf de organisaties waren bereid om op onze vraag in te gaan.

Volgende gesprekken werden gevoerd:

- Interview met Fried Aernouts, coördinator Stampmedia, op 1 april 2017
- Interview met Ellen Goovaerts, stafmedewerker Arktos, op 19 april 2017
- Interview met Johan Meire, onderzoeker bij Kind & Samenleving, op 27 april 2017
- Interview met Katrien Vissers, coördinator Tumult, op 4 mei 2017
- Interview met Mohamed Missaoui, educatief medewerker en Ikrame Kastit, coördinator Uit De Marge, op 22 mei 2017.

Elk gesprek werd opgenomen. Achteraf werden de gesprekken verwerkt in het vooraf opgestelde sjabloon.

3.5 Belangrijkste bevindingen

De interviews waren stuk voor stuk interessant en leverden een schat aan informatie op. Hieronder overlopen we de belangrijkste bevindingen uit de gesprekken. We behandelen hierbij enkele grote topics die opvallen. We proberen in de bespreking deze topics zoveel mogelijk de termen te gebruiken die door de respondenten zelf werden genoemd.

Om te beginnen gaan we in op de maatschappelijke doelstellingen van de bevroegde organisaties en de waarden die ze willen uitdragen. Daarna besteden we een apart luikje aan participatie wat een belangrijke rode draad vormde doorheen de verschillende gesprekken. Verder gaan we in op ervaringsgericht werken en wat er nu precies van kinderrechten wordt geleerd in het jeugdwerk. Tot slot gaan we in op enkele manieren waarop organisaties ervoor zorgen dat wat ze beogen en naar waarde schatten ook daadwerkelijk in hun praktijk tot uiting komt.

3.5.1 Maatschappelijke doelstellingen van de bevroegde organisaties

Hieronder worden de besproken doelstellingen eerst gestructureerd volgens twee concepten die tijdens de interviews expliciet werden bevroegd, namelijk 'sociale rechtvaardigheid' en 'menselijke waardigheid'. Overblijvende doelstellingen en begrippen die moeilijker onder een van de twee concepten te vatten zijn, worden daarna overlopen.

Sociale rechtvaardigheid

Sociale rechtvaardigheid is een breed begrip met meerdere interpretaties. We geven hieronder de invulling die er door de organisaties zelf aan wordt gegeven. Alle bevroegde organisaties streven naar het realiseren van *sociale rechtvaardigheid* via hun werking.

Verschillende van de bevroegde organisaties werken met kansengroepen, zoals kinderen en jongeren op de vlucht, kinderen en jongeren in armoede... Voor deze organisaties is *toegankelijkheid* een

belangrijk aandachtspunt. Dit kan op verschillende manieren tot uiting komen. Een organisatie wil expliciet meer kansen creëren voor kinderen uit kansengroepen en zet hiervoor sterk in op toegankelijkheid van de *maatschappelijke instellingen* in de verschillende levensdomeinen waarin jongeren zich bewegen. Enerzijds wil men de ontoegankelijkheid van de instellingen aankaarten, anderzijds zorgt men ervoor dat de initiatieven die men zelf opzet ook zo toegankelijk mogelijk zijn.

Toegankelijkheid betekent voor een andere organisatie vooral het wegwerken van drempels die de toegang zouden kunnen belemmeren tot het eigen aanbod. Dit wordt bijvoorbeeld geconcretiseerd door de prijs zo laag mogelijk te maken (betaalbaarheid) en kinderen thuis op te halen (bereikbaarheid).

Voor een andere organisatie betekent 'sociale rechtvaardigheid' het creëren van kansen voor kinderen en jongeren die omwille van hun maatschappelijke context uitgesloten (dreigen te) worden en dat ze moeten inzetten op het vergroten van het kritisch burgerschap van kinderen en jongeren.

Nog een andere organisatie zet expliciet in op het werken met groepen die een adequate weerspiegeling zijn van de populatie. Daarom doet de organisatie extra moeite om kinderen uit kansengroepen te betrekken en een evenwichtige vertegenwoordigde groep te creëren.

Een van de bevroegde organisaties heeft als doel met zijn werking een stem te geven aan de jongeren die vandaag het minst gehoord worden: jongeren met een migratieachtergrond, jongeren in armoede en jongeren met een beperking. Dit wordt geconcretiseerd in *outreaching* werken: door bewust samenwerken aan te gaan met organisaties die met een bepaalde doelgroep werken. Daarnaast gaan ze ook één-op-één zoeken naar jongeren. Dit is de specifieke opdracht van een jongerenwerker in het team. Dit is een bewuste keuze om een grote diversiteit te realiseren. De organisatie werkt ook expliciet vindplaatsgericht: wanneer bepaalde groepen jongeren niet worden bereikt, gaat men naar die jongeren toe.

In dit verband wordt de term 'inclusie' gebruikt om aan te geven dat men een zo groot mogelijk diversiteit aan jongeren wil bereiken. Hiervoor gaat men actief inzetten op laagdrempeligheid van de organisatie (bvb. door niet te verwachten dat jongeren een afspraak maken als ze willen langskomen, maar aan te geven dat ze altijd kunnen langs komen), door te blijven kansen geven, ook als jongeren gemaakte afspraken niet nakomen, door een diverse personeelsbezetting na te streven...

Menselijke waardigheid

Ook het streven naar *menselijk waardigheid* wordt door de verschillende organisaties gedefinieerd en geconcretiseerd.

'Vertrouwen' is hierbij een belangrijke factor. Het gaat hier zowel over vertrouwen tussen de jongeren onderling, als over vertrouwen tussen jongeren en jeugdwerkers. In functie van de doelstellingen van de organisatie wordt van de jongeren soms een grote openheid verwacht. Ze moeten zich durven kwetsbaar opstellen en praten over ervaringen die vaak worden verzwegen. Het is dus heel belangrijk dat ze voelen en weten dat er oprecht wordt geluisterd en gezocht naar oplossingen. Verder is het in functie van het tot stand brengen van een dialoog heel belangrijk dat er op een geweldloze manier wordt gecommuniceerd.

Dit streven uit zich ook in het expliciet gelijkwaardig behandelen van alle jongeren. Dit aspect krijgt dan bij een van de bevroegde organisaties ook uitgebreid aandacht in vormingen. De gelijkwaardigheid krijgt niet alleen vorm in praktische, tastbare zaken, maar ook in lichaamshouding, taal en attitudes. In de bejegening van jongeren let men niet alleen op de gelijkwaardigheid tussen

de jongeren onderling, maar ook op de gelijkwaardigheid tussen deelnemers/jongeren en de begeleiders.

Het streven naar menselijke waardigheid van kinderen en jongeren uit zich ook door het tegengaan van (mogelijks discriminerende) vooronderstellingen in de werking en daarom zoveel mogelijk te vertrekken vanuit de beleving van het kind.

Onder 'menselijke waardigheid' noemen de organisaties ook actief werken rond het hanteren van conflicten en rond het oplossen van geweld. Hierrond worden specifieke methodieken uitgewerkt en vormingen aangeboden. Meer in het algemeen vindt men een veilige sfeer in de groep ook belangrijk. Dit kan worden vormgegeven door bij het begin en aan het einde van een sessie steeds tijd gemaakt om ervaringen, verwachtingen en bemerkingen te delen. Ook wordt veel aandacht besteed aan geweldloze communicatie.

Verschillende organisaties noemen 'emancipatie' als een begrip dat past bij 'menselijke waardigheid'. Ook dit woord krijgt meerdere betekenissen. Voor de ene organisatie betekent dit dat individuele jongeren 'omhoog worden getild' door hun veerkracht en weerbaarheid te versterken. Voor een andere organisatie gaat het eerder over de emancipatie van een hele groep jongeren, wiens positie in de samenleving wordt versterkt.

Menselijke waardigheid komt ook in beeld in het woord 'eigenaarschap'. Meerdere organisaties proberen kinderen en jongeren zoveel mogelijk 'aan het roer te laten' van hun eigen traject. Dat krijgt bij sommige organisaties concreet vorm door jongeren mee rond te tafel te zetten wanneer beslissingen worden genomen die op hen betrekking hebben.

We stellen ook een talentgerichte, waarderende benadering van kinderen en jongeren vast als concretisering van 'menselijke waardigheid'. **Het gaat bij er-B** bij een van de organisaties **gaat het er** dan om zoveel mogelijk nadruk te leggen op wat wel goed gaat, door te vertrekken vanuit hun kracht en hun potentieel.

Andere maatschappelijke doelstellingen

Het versterken van de maatschappelijke positie van kinderen en jongeren werd eerder reeds genoemd bij het concept 'sociale rechtvaardigheid' zeker wanneer het gaat over kansengroepen. Andere termen waarin dit versterkende aspect nog wordt benoemd door organisaties zijn 'agency', 'actorschap', participatie en empowerment.

Een andere doelstelling die een aantal keer ter sprake komt is 'verbinding' en 'verbondenheid'. Een organisatie problematiseert de sterk polariserende samenleving, waarin er te weinig naar elkaar wordt geluisterd. Hun doel is te verbinden door dialoog. Daarom worden jongeren versterkt en ondersteund om het gesprek aan te gaan. Deze organisatie geeft ook aan 'gul te zijn in samenwerking'. Dit houdt soms in dat samenwerkingen volgens deze organisatie niet altijd erg doelgericht zijn of, in cijfers gesproken, teveel kosten, maar toch veel opbrengen voor de kinderen en de jongeren.

Verbondenheid wordt ook gerealiseerd door in te zetten op interculturele dialoog en ontmoeting. Actief op zoek gaan een diverse groepssamenstelling voor activiteiten, vormingen en trajecten kan dit bevorderen.

Aanbevelingen

Verwijzend naar de centrale onderzoeksvraag in dit beleidsadvies, namelijk hoe kinderrechteneducatie in het jeugdwerk versterkt kan worden, willen we wijzen op twee aanwezige sterktes, waarin de overheid een stimulerende, ondersteunende rol kan spelen.

1. *Werken met kwetsbare groepen en hun participatie vergroten*, is een intensief proces. Het vergt een aanpak op maat van de doelgroep, die vaak meer tijd vraagt en soms heel individueel is. Om dit als overheid zo goed mogelijk te faciliteren is het dus belangrijk om praktijken die op maat van deze groepen worden ontwikkeld alle kansen te geven, en om voorwaarden die mogelijks aan organisaties worden gesteld steeds kritisch te evalueren om participatiedrempels te vermijden. Deze bekommernis vinden we ook terug in het ontwerp Masterplan Diversiteit in het jeugdwerk, meer bepaald in SD1. Vandaar de suggestie om het faciliteren van de aanpak op maat van de doelgroep hierin als doelstelling verder te expliciteren.

2. Belangrijk bij het realiseren van een groot bereik van kansengroepen is het opbouwen van een duurzaam netwerk in de doelgroep. Dit netwerk ontstaat niet van vandaag op morgen en heeft veel tijd nodig om te groeien en sterker en duurzamer te worden. Het beleid kan dit beter stimuleren door zich niet al te eisen op te stellen met betrekking tot de output, de efficiëntie en de effectiviteit van samenwerkingen en netwerken. Soms wordt de return maar na een lange tijd zichtbaar.

3.5.2 Participatie als doel, als middel en als uitgangspunt

Een belangrijke rode draad doorheen de gesprekken is participatie. Participatie komt hierbij op verschillende manieren in beeld: als doel, als middel en als uitgangspunt. Dit ligt in de lijn van eerdere publicaties en beleidsadviezen van KeKi. Deze verschillende invalshoeken lopen in de gesprekken geregeld door elkaar.

- Participatie als *doel* van organisaties: het uiteindelijke doel is een sterkere participatie van kinderen en jongeren in de samenleving en aan de verschillende maatschappelijk instellingen. De klemtoon van deze invulling ligt op het niveau van toegankelijkheid van het aanbod, niet alleen dat van de eigen organisatie maar ook van instellingen daarbuiten. Hierboven gingen we hier al uitgebreid op in.
- Participatie als *middel*: participatie wordt door de organisaties ook ingezet als ‘pedagogische’ praktijk. De klemtoon ligt hier op vormen van informatie, consultatie, inspraak, meebeslissen,... Organisaties proberen bewust selectiviteit aan thema’s waarop de doelgroep inspraak kan krijgen en schijnparticipatie tegen te gaan (het gaat bvb. niet alleen over ‘softe’ thema’s, zoals deze in het sociaal-culturele domein, of een speeltuigje op een pleintje) door eerlijk met de kinderen en jongeren te communiceren over de doelen en de reikwijdte van trajecten (wat is mogelijk, waar zitten we nu, wat is de tijdspanne, wat is het budget,...) en door terug te koppelen over de uitkomsten van participatieprocessen. Deze terugkoppeling is vaak moeilijk en hangt af van de duur van een traject.
- Participatie als *uitgangspunt* houdt in dat kinderen en jongeren per definitie participeren, zij het op verschillende manieren en in verschillende mate. Belangrijk is dan om de manieren waarop de doelgroep dagdagelijks participeert te (h)erkennen en te ondersteunen. Zowel negatieve als positieve ervaringen op dit vlak zijn van belang.

Aanbeveling

Participatie als een praktijk van kinderrechteneducatie komt hierboven mooi in beeld. Deze voorbeelden definiëren participatie op een zeer open en brede manier. Participatie is immers niet altijd op voorhand in kaders te gieten, maar vergt creativiteit van de organisaties. De huidig beschreven praktijken duiden aan dat organisaties heel gemotiveerd zijn om zo participatief mogelijk te werken. De overheid kan participatie faciliteren door bij het ontwerpen en voeren van beleid de eigen definities van participatie steeds kritisch te evalueren (zodat vernieuwende invullingen niet worden belemmerd) en door verder experimenteeruimte te creëren.

3.5.3 Ervaringsgericht werken

Tijdens de gesprekken gingen we uitgebreid in op hoe organisaties werken met de dagelijkse ervaringen van kinderen en jongeren. Alle organisaties blijken hier op in te zetten. Zo werkt een organisatie heel expliciet vanuit deze ervaringen in het kader van de organisatie van een congres. De jongeren beslissen dan zelf over de thema's en inhoud die aan bod kwamen en de werkvormen die tijdens het congres werden gehanteerd. Een andere organisatie doet dit door trajecten en onderzoeken op te zetten die steeds het dagelijks leven, de omgeving en de leefwereld van kinderen en jongeren als onderwerp hebben. Nog een andere organisatie laat jongeren publicaties maken over thema's die zij zelf interessant vinden, waarover ze wakker liggen, waarover ze hun stem willen laten horen. Zo kunnen ze hun ervaringen expliciteren en delen met de bredere samenleving.

De ervaringen van jongeren kunnen ook het startpunt zijn in vormingen waarbij zij bijvoorbeeld de mogelijkheid hebben om een case in te brengen waarrond dan verder wordt gewerkt. Jongeren kunnen dan vertellen hoe ze bepaalde situaties aanpakken, of waar ze zelf nog mee worstelen.

Enkele organisaties geven daarnaast ook een iets andere betekenis aan 'ervaringsgericht werken'. In deze invulling worden oefeningen, spelen en methodieken aangeboden om ervaringen op te doen. De bedoeling is dan om de ervaring die ze opdoen, en hetgeen ze hieruit leren te transfereren naar het dagelijks leven. Toch zijn ook hier concrete ervaringen van kinderen en jongeren uit de doelgroep vaak het vertrekpunt.

Door ervaringsgericht te werken heeft men automatisch oog voor de verbondenheid van kinderen en jongeren met hun context. Het 'actorschap' van kinderen en jongeren wordt gezien als een relationeel begrip. Soms kan dat resulteren in trajecten waar ook de omgeving zelf (familie, maatschappelijke instellingen) van de betrokken kinderen en jongeren in de vormingen of andere interventies wordt betrokken of dat er een dialoog wordt opgestart.

Aanbeveling

Organisaties die hier sterk in zijn, hebben een goed netwerk (zeker ook buiten de jeugdsector) en kunnen samen met andere actoren interventies en trajecten uitwerken en samenwerkingsverbanden opbouwen. Dit kan het beleid verder laten groeien door samenwerkingen aan te moedigen en hiervoor expliciet middelen te voorzien. De organisaties krijgen soms de indruk dat subsidiërende instanties de verantwoordelijkheid voor het ondersteunen van een initiatief willen doorschuiven naar een andere sector en vooral gefocust zijn op het vermijden van dubbele financiering. Het zou een meerwaarde kunnen betekenen wanneer interessante projecten vanuit verschillende beleidsdomeinen samen wordt gefinancierd. Het onderzoeken van mogelijkheden tot cofinanciering door de overheid verdient dus aanmoediging.

3.5.4 Kinderrechten leren

In de interviews gingen we ook in op hetgeen de kinderen en jongeren leren. Dat is een heel divers pakket aan waardevolle kennis, vaardigheden en attitudes. Sommige vaardigheden zijn specifiek gerelateerd aan het type organisatie, zoals bvb. journalistieke en digitale kennis en vaardigheden. Andere kennis, vaardigheden en attitudes sluiten goed aan bij kinderrechteneducatie.

Kinderen en jongeren verwerven in de bevroegde organisaties heel wat kennis en inzichten over de maatschappij op zich en over belangrijke maatschappelijke thema's. Een maatschappijkritische houding wordt bevorderd.

Kinderen en jongeren leren in de bevroegde organisaties ongetwijfeld veel over zichzelf in relatie tot zijn/haar context. Hun ervaringen worden gecontextualiseerd en verbonden met de ervaringen van andere kinderen en jongeren.

Verschillende organisaties vermelden expliciet geweldloze communicatie en conflicthantering als een belangrijk onderdeel van de werking. In verschillende contexten en op verschillende manieren leren kinderen en jongeren in dialoog gaan met elkaar in de groep en met andere mensen.

In het jeugdwerk wordt een open houding, begrip en respect geleerd.

Het leren gebeurt in de jeugdwerkorganisaties op een geïntegreerde manier. Kinderen en jongeren krijgen in het jeugdwerk geen 'lessen over' die thema's, maar ervaren, beleven, dialogeren, bediscussiëren, lossen op, voeren actie... Ze verwerven de vernoemde kennis, inzichten en attitudes dus op een heel (inter)actieve manier.

In de jeugdwerkorganisaties komen kinderen en jongeren terecht in democratische, participatieve omgevingen waarin ze kinderrechten ervaren. Echter, omdat de organisaties zelf vaak niet in termen van kinderrechten spreken, zouden ze nog meer over kinderrechten kunnen leren indien de transfer ook expliciet wordt gemaakt. Er liggen tal van kansen om dit ook effectief te doen.

Aanbeveling

Gelet op de centrale vraag van dit beleidsadvies denken we dat hier heel wat kansen liggen om kinderrechteneducatie binnen de sector te versterken. De 'missing link' is het maken van die verbinding tussen wat reeds gebeurt en wat dit met kinderrechten heeft te maken.

Op de studiedag van 20 november werd ook de meerwaarde benoemd van de 'kinderrechtentaal' om sterke praktijken in het jeugdwerk te benoemen en te waarderen. Ook voor het zichtbaar maken van blinde vlekken in de organisaties werd hierin een meerwaarde gezien.

3.5.5 Volwassenen leren ook van kinderen en jongeren

Maar niet alleen de kinderen en jongeren zijn aan het leren, ook de jeugdwerkers en andere volwassenen zelf leren heel wat van de kinderen en de jongeren.

Een van de bevroegde organisaties legt uitdrukkelijk weinig nadruk op het leren door de kinderen, maar de focus ligt eerder op wat volwassenen, organisaties en beleidsmakers van kinderen en jongeren kunnen leren, bvb. door jeugdconsulenten en beleidsmakers samen met de kinderen rond de tafel te brengen. Ook bij de vermelde methodiek van het jongerencongres ligt de nadruk en de

finaliteit op het leren van professionals, experts en beleidsmakers dankzij de inbreng van de jongeren.

Verder wordt door verschillende organisaties geëxpliciteerd dat kinderen en jongeren worden betrokken bij de evaluatie van de organisatie op meerdere niveaus: evaluatie van projecten of initiatieven of van het bredere organisatiebeleid. De bedoeling hiervan is steeds om van de kinderen en de jongeren te leren en zo de verschillende interventies van de organisatie te optimaliseren.

Aanbeveling

We denken dat hier bij verschillende organisaties nog sterker de verbinding kan worden gemaakt met kinderrechten door kinderen en jongeren expliciet te bevragen over hun ervaringen op dat vlak binnen de organisatie.

3.5.6 Practice what you preach

Wat ook opvalt in de interviews is hoe organisaties er in slagen om hetgeen ze uitdragen aan waarden en visie, ook effectief in de praktijk om te zetten. Dit wordt o.a. bewaakt en gerealiseerd door tijd te maken voor reflectie en evaluatie. Voor, tijdens, en na trajecten wordt regelmatig samen gezeten met verschillende betrokkenen om het verloop van het traject te bespreken. Op die manier wordt continu geëvalueerd of er samenhang is tussen 'theorie' en 'praktijk', tussen de missie en visie en wat er op de werkvloer wordt gedaan.

Deze samenhang wordt ook gedeeltelijk automatisch bewaakt doordat de doelgroep en het personeel zelf betrokken zijn bij het bedenken/opstellen van de missie en de visie van de organisatie. Doordat deze *bottom-up* tot stand komt, heeft de organisatie als het ware een intern kompas dat er voor zorgt dat er niet van de koers wordt afgeweken. Nieuwe medewerkers en vrijwilligers worden hierin ondergedompeld via vormingsmomenten en personeelsdagen.

Dit aandachtspunt kan ook worden opgenomen in intervisie of coachingsmomenten. De frequentie waarmee dit gebeurt, varieert sterk onder de organisaties, maar elk van de bevraagde organisaties maakt hier gebruik van.

Naast formele reflectiemomenten of intervisie is het eigen aan het jeugdwerk dat er veel ruimte is voor informele evaluatie en reflectie. Vaak gebeurt dit in de vorm van *ad hoc* overleg waarin kinderen en jongeren de ruimte en de tijd krijgen om even in te gaan op hoe de dingen lopen, hoe ze interventies ervaren...

Aanbeveling

Een belangrijke succesfactor, zo niet dé belangrijkste, is tijd. Het is belangrijk om tijd te nemen en tijd te maken voor gezamenlijke momenten. Hierbij leert men elkaar kennen, wordt een vertrouwensband gesmeed en groeit openheid om reflecties en evaluaties met elkaar te delen. Soms valt reflectie weg omdat er geen tijd of middelen meer zijn om met een specifiek traject bezig te zijn. Soms is reflectie beperkt tot evaluatie van een bepaald proces of moment en eerder praktische aangelegenheden. Aansluitend bij de ervaringsgerichte aanpak lijkt het ons belangrijk dat er ruimte is voor diepgaande reflectie over de betekenis van het doorgemaakte proces en de verbinding tussen kinderen en jongeren en hun context.

Jeugdwerkers blijken ook geregeld stil te staan bij machtsverhoudingen tussen de jeugdwerkers en de doelgroep en men probeert machtsonevenwichten tot een minimum te beperken.

Gelijkwaardigheid in de relaties is voor alle organisaties belangrijk. Het is volgens verschillende organisaties van belang dat jeugdwerkers en medewerkers van de jeugdorganisaties een open, toegankelijke en cultuursensitieve houding hebben. Kinderen en jongeren moeten weten dat de jeugdwerkers oprecht zijn, dat ze hen kunnen vertrouwen en dat ze zonder vooroordelen worden bejegend.

Deze houding wordt o.a. gestimuleerd via vormingen waarin methodieken worden aangeboden of waarbij samen over deze houding wordt gereflecteerd. Organisaties geven aan dat deze houding heel belangrijk is en maar slechts deels kan worden aangeleerd. Medewerkers/jeugdwerkers worden voor een stuk ook geselecteerd op basis van deze open houding. Zeker beroepskrachten moeten deze basishouding al van zichzelf bezitten.

Elk van de organisaties noemt 'openheid' als basishouding. Bij één organisatie gaat deze basishouding nog verder dan openheid en stellen de medewerkers zich onderzoekend op: deze mensen zijn erop gericht te leren van kinderen. Ze staan er niet alleen voor open, ze gaan expliciet op zoek naar de beleving en mening van kinderen uit diverse doelgroepen. De essentie van hun job bestaat immers uit luisteren naar kinderen en jongeren, hen te vragen hoe ze de dingen zien en wat zij belangrijk vinden. Daarbij worden kinderen zo weinig mogelijk gestuurd.

Een andere organisatie heeft het over aandacht en alertheid voor het detecteren van eventuele knelpunten of moeilijkheden, en daarbij ook de bereidheid en de durf om er iets mee te doen.

Aanbeveling

Deze open, onderzoekende, nieuwsgierige, alerte, cultuursensitieve houding vinden we een belangrijke sterkte binnen het jeugdwerk. Het is een belangrijke basisvoorwaarde voor kinderrechteneducatie waaraan in het jeugdwerk in belangrijke mate wordt voldaan. We kunnen alleen maar aanbevelen deze houding verder aan te moedigen en te waarderen.

3.6 Conclusie en aanbevelingen bij spoor A

In het jeugdwerk gebeurt veel dat past bij een ruime definitie van kinderrechteneducatie. Tijdens de gevoerde gesprekken kwamen tal van interventies in beeld die inspirerend zijn, sommige kleinschalig en heel gericht, andere zijn inherent met dit werkveld verbonden.

We herkennen kinderrechteneducatie in de uitgangspunten en doelstellingen van de organisaties. Uitgangspunten kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op gelijkwaardigheid. Qua doelstellingen gaat het bijvoorbeeld om doelen die te maken hebben met toegankelijkheid, inclusie, versterken van de positie van kinderen en jongeren, emancipatie en empowerment van kinderen en jongeren, *agency* en actorschap. Sommige organisaties zijn expliciet politiserend van aard en beogen een beter respect voor de mensenrechten van kinderen en jongeren.

We herkennen kinderrechteneducatie ook in de middelen, methodieken, instrumenten van het jeugdwerk. Er wordt ervaringsgericht gewerkt, waarbij men vertrekt vanuit de eigen leefwereld en soms vanuit de *cases* van de kinderen en jongeren. Het jeugdwerk is ook sterk participatief en

democratisch. Machtsonevenwichten worden in vraag gesteld, kinderen en jongeren worden bij zoveel mogelijk aspecten van de organisatie betrokken.

Verder wordt in het jeugdwerk ook *over* kinderrechten geleerd. Het gaat bijvoorbeeld over vaardigheden in geweldloze communicatie, over het aanleren van een kritische kijk en over maatschappelijke thema's.

We stellen vast dat het jeugdwerk tal van praktijken ontwikkelt die passen binnen een kinderrechten(educatie)perspectief, maar dit niet omschrijft in kinderrechentaal. We denken dat er heel wat leeransen liggen in het verbinden van deze interventies (het participatieve, democratische, ervaringsgerichte, maar ook de manier waarop waardengeladen thema's geconcretiseerd worden, de tijd die kinderen en jongeren er krijgen) met het kinderrechtenkader. Om kinderrechteneducatie te versterken in deze sector liggen net daar de meeste kansen.

De vraag die hierbij rijst, is wiens verantwoordelijkheid het is om die verbinding te maken met het kinderrechtenkader. Kunnen we dit verwachten van het jeugdwerk zelf? Of is het eerder aan formelere sectoren om te leren van het jeugdwerk en de sterktes die daar liggen om te zetten in hun eigen werking?

Is het nodig om kinderrechentaal te gebruiken in het jeugdwerk? Wat is hiervan de meerwaarde? We komen hier in het volgende deel op terug.

5. Spoor B: Verbreding – draagvlakversterking door charter/ label/ tool

4.1 Doel van dit deel van het onderzoek

Dit beleidsadvies is gericht op het versterken van praktijken van kinderrechteducatie binnen de jeugdsector. Hiervoor is het belangrijk een breed draagvlak te creëren bij de organisaties om hiermee aan de slag te gaan.

Het doel van dit 2de spoor is het bevorderen van reflectie binnen organisaties over kinderrechten in hun werking. We willen bekomen dat men binnen de organisaties ‘de kinderrechtenvraag op tafel legt’: wat heeft hetgeen wat we doen met kinderrechten te maken en hoe kunnen we onze werking vanuit dat kader optimaliseren?

We willen aanmoedigen dat medewerkers/vrijwilligers de dingen die in de praktijk gebeuren gaan ‘framen’ als ‘kinderrechten’, m.a.w. expliciteren op welke manier de dingen die gebeuren, passen binnen een kinderrechtenkader en van daaruit hun werking verder optimaliseren. Het gaat er in de eerste instantie om de kleine dingen zichtbaar te maken en te waarderen, bvb. omgangsvormen, conflicthantering, initiatief aanmoedigen...

Enkele mogelijke pistes die we hierbij zien is het ontwikkelen van reflectietools (bvb. een kinderrechtenSWOT), het opstellen van een charter en/of het ontwikkelen van een kwaliteitslabel.

4.2 Werkwijze

In dit deel van het onderzoek gaan we dus in gesprek met een aantal actoren in het jeugdwerk over de vraag hoe een draagvlak voor deze reflectie kan worden gecreëerd en om af te toetsen in welke mate de bovengenoemde pistes hieraan tegemoet komen.

Enkele organisaties werden gecontacteerd om over de drie pistes (charter, label, reflectietools) in gesprek te gaan. Er werd hierbij in eerste instantie niet gezocht naar een goede representativiteit van de vele verschillende soorten organisaties binnen het veld, maar voor gesprekspartners die een goed begrip van of een goede verbinding hebben met kinderrechten (bvb. lidmaatschap van de Kinderrechtencoalitie) en/of organisaties die een strategische positie innemen in jeugdveld.

Pas daarna werd een focusgesprek gepland met een aantal organisaties uit het brede jeugdwerk. Dit focusgesprek ging door tijdens de sectortweedaagse van de Commissie Jeugdwerk. De Commissie Jeugdwerk behoort tot het ondersteuningsaanbod van de Ambrassade en vertegenwoordigt alle gesubsidieerde jeugdwerkorganisaties. De Commissie Jeugdwerk komt maandelijks samen en formuleert en bepleit standpunten en adviezen over jeugdsectorgerelateerde thema's ter advies aan de Vlaamse Jeugdraad.

Volgende gesprekken vonden plaats:

- Gesprek met Ellen Goovaerts en Gert Winters (Arktos) op 6 maart 2017;
- Gesprek met Marian Michielsen en Sarah De Potter (Ambrassade) op 9 maart 2017;
- Gesprek met Ikrame Kastit (Uit De Marge) op 27 maart 2017;
- Focusgesprek met Katrien Vissers (Tumult), Koen Seynaeve (Kazou), Peter Bosschaert (Graffiti vzw), Niels De Ceulaer (Chiro), en Hans Cools (De Ambrassade) op 26 april. Het verslag van dit gesprek werd daarna voor feedback bezorgd aan de contactlijst van de

Commissie Jeugdwerk. Hierop werden reacties en aanvullingen bezorgd door Merijn Van de Geuchte (Chiro), Wim Van Leeuwen (VDS) en Pieter Monsart (FOS).

Bij elk gesprek werd eerst het doel van het gesprek geschetst en gekaderd in de adviesvraag van de Vlaamse Overheid. De manier waarop kinderrechteneducatie door KeKi wordt gedefinieerd, werd toegelicht. De verschillende opties werden overlopen en besproken.

4.3 Bespreking van de pistes

4.3.1 Charter

De eerste van de mogelijke pistes om bestaande sterke praktijken rond kinderrechten in het jeugdwerk te versterken en zichtbaar te maken, is een charter. Via een charter zouden een aantal praktijken/doelstellingen/houdingen van het jeugdwerk verbonden kunnen worden met kinderrechten. Hierin wordt duidelijk wat de concrete vertaling is van kinderrechten naar de jeugdsector (zie bijvoorbeeld de praktijken die in het verdiepende luik zijn opgelijst). Organisaties krijgen dan de mogelijkheid om dit charter te tekenen, en zichtbaar te maken, te afficheren, om te tonen dat ze met kinderrechten bezig zijn. Als voorbeeld van een charter verwezen wij tijdens de gesprekken naar de Panathlonverklaring over de Rechten van het Kind in de Jeugdsport⁹.

Uit de gevoerde gesprekken kwamen volgende punten naar voor:

Positief aan een charter is/kan zijn;

- Dat het interne discussie en bewustwording stimuleert voor het charter getekend wordt.
- Een charter is zichtbaar en kan op termijn sensibiliserend werken.
- Het kan helpen om de dingen die het jeugdwerk doet inzake kinderrechten zichtbaarder te maken.
- Het is heel laagdrempelig en vraagt niet veel extra werk van organisaties.
- Niemand zal tegen een charter zijn.
- Een charter legt de verantwoordelijkheid voor het in de praktijk brengen van de principes bij de organisatie zelf. Organisaties kunnen hier op een autonome manier mee aan de slag.

Aandachtspunten bij een charter (kunnen) zijn;

- Een charter riskeert een dode letter te blijven (hoe zorgen we ervoor dat dit niet zo is?).
- Een charter lijkt eerder gericht naar organisaties buiten het jeugdwerk toe: “kijk waar wij mee bezig zijn”. Zal het effectief meerwaarde bieden voor het jeugdwerk, voor de organisaties die tekenen?
- De juiste taal vinden. Jeugdwerk is wel met kinderrechten bezig, maar benoemt dit meestal niet. De kinderrechtenwoordenschat moet goed aansluiten bij reeds gebruikte begrippen en gekende concepten.

---

⁹ <https://www.vlaamsesportfederatie.be/panathlonverklaring-ethiek-de-jeugdsport>

Negatieve of mogelijke knelpunten bij een charter (kunnen) zijn;

- Een charter alleen is onvoldoende, dit vraagt opvolging.
- Het charter zou gezien kunnen worden als 'afvinklijst'. Dat kan niet de bedoeling zijn en zou geen positieve effecten teweegbrengen.
- Een charter is (te) vrijblijvend en heeft te weinig omkadering. Misschien kan het wel dialoog aanwakkeren, maar als de jeugdwerkers onvoldoende kennis hebben over kinderrechten zal dit misschien niet veel teweeg brengen, of misschien zelfs een verkeerd effect hebben.

4.3.2 Label

Een label is een tweede mogelijkheid om praktijken rond kinderrechten in het jeugdwerk te versterken en meer zichtbaarheid te geven. Een label kan worden uitgereikt aan organisaties die aantonen dat ze een lange termijn ambitie hebben om te werken rond kinderrechten(educatie) in hun organisatiebeleid en in hun praktijken. Dit zouden ze bvb. kunnen aantonen door een portfolio voor te leggen waarin die ambities worden geconcretiseerd en het gerealiseerde draagvlak binnen de organisatie wordt geïllustreerd. Om het label te bekomen, moet de organisatie een proces afleggen. Eventueel kan voor de ondersteuning van dit proces een aanbod worden uitgewerkt. Het label is de kroon op het werk en toont dat de organisaties kwalitatief werk levert.

Deze piste werd in verschillende gesprekken vrij unaniem **afgekeurd**. Dit werd ook nog eens bevestigd in de terugkoppeling op het verslag van het focusgesprek en op de studiedag van 20 november. Een label is volgens de gesprekspartners in de politiek heel populair en heeft het gevaar gekoppeld te worden aan subsidies. Het geeft ook de indruk dat jeugdorganisaties zich weer moeten bewijzen. Bovendien zou dit label kunnen zorgen voor verwarring m.b.t. de kwaliteit van jeugdwerk; kwaliteit van een aanbod of praktijk omhelst meer dan kinderrechten alleen en is vooral moeilijk te meten a.d.h.v. kinderrechten. Een label versterkt hiernaast ook enkel de organisaties die al goed bezig zijn, kan concurrentie uitlokken en lijkt weinig meerwaarde te bieden voor de praktijk *an sich*.

Er wordt ook gewezen op het niet te onderschatten werk dat bij een label komt kijken, niet alleen voor de organisatie die het label wil halen, maar ook voor de organisatie die het label uitreikt. Eerst en vooral moet heel goed uitgewerkt worden waar het label precies voor staat, wat het kader is, welke de criteria zijn waaraan men moet beantwoorden. Daarnaast moet worden geëvalueerd of de criteria inderdaad worden behaald. Er moet ook ondersteuning zijn van de organisaties die in het traject stappen. Bovendien vereist een label ook een sterke communicatieve strategie. Een ander aspect om over na te denken is wat er gebeurt wanneer er iets fout loopt in een organisatie met het label. Raakt die dan het label terug kwijt? Beschadigt dit het imago van het label?

4.3.3 Reflectietools

Een derde mogelijke piste die werd besproken, waren reflectietools en eventueel daarbij horende vormingen. De doelstelling is immers om binnen de organisaties de reflectie te bevorderen over wat de werking te maken heeft met kinderrechten. De bedoeling is dan om een aantal methodieken uit te werken aan de hand waarvan deze reflectie kan gebeuren. Het arsenaal aan methodieken kan stapsgewijs verder worden uitgebouwd.

Daarnaast kan omtrent deze methodieken een vormingsaanbod worden uitgewerkt. Dit aanbod kan enerzijds bestaan uit *coaching* waarin de methodieken worden gebruikt, of uit een *train the trainer*

waarin de deelnemers zelf deze coachende vaardigheden worden bijgebracht zodat zij de reflectie kunnen begeleiden.

Positieve aspecten (kunnen) zijn;

- Reflectietools bevorderen de dialoog, zeker wanneer ze in groep worden gebruikt.
- Organisaties kunnen zelf bewust kiezen om hier al dan niet (extra) op in te zetten.
- De tools zijn zeer geschikt om organisaties de kans te geven reeds bestaande praktijken te versterken.
- Tools kunnen worden gekoppeld aan een andere piste (bij voorkeur aan het charter).
- Verschillende organisaties (maar niet alle) zijn vragende partij omdat ze op zoek zijn naar handvaten om theoretische kaders aan de praktijk te koppelen.

Aandachtspunten (kunnen) zijn;

- Gewoon 'ter beschikking stellen' van tools is waarschijnlijk onvoldoende garantie dat ze effectief ook gebruikt zullen worden.
- Zonder extra vorming of coaching kan de betekenis van deze tools of het bredere kader errond verloren gaan.
- De tools moeten gemakkelijk bruikbaar en toegankelijk zijn, anders dreigt het gebruik ervan een te grote drempel voor organisaties te zijn.
- Nood aan incentives om hiermee te werken.
- Goed nadenken over de doelgroep: voor wie is welke tool bedoeld?
- Tools moeten heel concreet zijn om ervoor te zorgen dat jeugdwerkers er onmiddellijk mee aan de slag kunnen.
- Vormingen moeten samen met de (koepel)organisaties worden uitgewerkt, zodat ze voldoende op maat zijn en inspelen op de noden van de specifieke werkingen. Belangrijk daarbij is dat de jeugdwerkers zelf al tijdens de vormingsmomenten de koppeling kunnen maken met hun eigen werkveld (bvb. kinderen in armoede) en eigen expertise.

Omtrent de reflectietools werd ook opgemerkt dat reflectie over kinderrechten al deel uitmaakt van veel andere reflectiemomenten in het jeugdwerk. Een mogelijkheid is ook om hier verder op in te zetten. Algemeen wordt het reflecteren over kinderrechten in de eigen organisatie wel als waardevol beschouwd. Hierbij werd verwezen naar de procedure voor het krijgen van een erkenning en subsidies in het decreet op het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid, waarbij van organisaties werd verwacht om een reflectie van één pagina over kinderrechten in de organisatie op te nemen in de beleidsnota. Deze oefening was wel zinvol en interessant, maar zou krachtiger en nuttiger zijn indien organisaties er meer begeleiding/uitleg bij kregen.

4.3.4 Andere pistes

Tijdens de gesprekken werden enkele andere pistes aangeraakt, maar niet grondig besproken. Een eerste optie was het maken van een *digitaal platform* waarop bvb. de reflectietools, campagnematerialen en dergelijke ter beschikking stelt. Hierbij werd opgemerkt dat het maken van

een nieuwe website niet altijd een goed idee is, omdat mensen daar naartoe moeten worden geleid. Beter kan zijn van te integreren in reeds bestaande websites.

De optie van *campagne* werd genoemd, maar hier werd niet op ingegaan.

Daarnaast werd ook geopperd om een *jaarlijks feedbackmoment* te creëren waarbij organisaties de mogelijkheid hebben om een project of een deel van de werking te laten beoordelen door kinderrechtenspecialisten. De bedoeling zou dan zijn om vooral constructieve feedback te geven, een vorm van coaching op vrijwillige basis.

Een laatste piste die werd geopperd was om hetgeen we eerder als ‘charter’ voorstelden eerder als een soort van *kwaliteitskader* voor de sector uit te werken. Verschillende projecten en initiatieven zouden dan aan dit kader kunnen worden getoetst. Dit kan worden gecombineerd met bovenstaand idee van een feedbackmoment.

4.4 Discussie en aandachtspunten

4.4.1 Discussie over de noodzaak en de meerwaarde om ‘kinderrechtentaal’ te gebruiken

Bij het voeren van de gesprekken merkten we een zekere terughoudendheid van de gesprekspartners m.b.t. de noodzaak om de praktijken van jeugdwerkorganisaties in termen van kinderrechten(educatie) te omschrijven. Binnen het jeugdwerk wordt weinig ‘kinderrechtentaal’ gebruikt en dit wordt over het algemeen niet als een gemis beschouwd. Een algemene bedenking die de aanwezigen van het focusgesprek maakten en die ook in andere gesprekken aan bod kwam, is de vraag naar de meerwaarde van het expliciet benoemen van praktijken van het jeugdwerk als ‘kinderrechten’? “Is dat nodig dat we weten dat we bezig zijn rond kinderrechten? Wat is de meerwaarde van dat kinderrechten te noemen? Moet dit? Dit neemt niet weg dat kinderrechten an sich belangrijk zijn, maar waarom moeten we daar expliciet mee bezig zijn?”. Deze vraag blijkt niet eenvoudig te beantwoorden. Bovendien werd tijdens één van de gesprekken de waarschuwing geformuleerd erover te waken dat de ‘goesting’ niet wordt gefnuikt door teveel te gaan theoretiseren. Eigenlijk komt het er dus op neer dat sommige organisaties bedenkingen hebben bij de doelstelling van het 2de spoor van dit beleidsadvies.

Voor andere organisaties is het echter de evidentie zelve dat aan deze doelstelling wordt gewerkt, zodat kinderen wiens rechten worden geschonden, hun rechten beter kunnen opeisen en zodat kinderen uit dominantere maatschappelijke groepen meer rekening leren houden met ‘anderen’.

Deze discussie kwam opnieuw aan bod in de reacties op het verslag van het focusgesprek. Over de vraag of ‘kinderrechten’ al dan niet meer expliciet benoemd moeten worden in het jeugdwerk, deelden namelijk niet alle drie de organisaties dezelfde mening. Een breder debat hierover lijkt ons interessant en aangewezen.

- Twee van de drie organisaties vinden het ook niet nodig dat kinderrechten verder geëxpliciteerd worden in het jeugdwerk.

“... wil ik aanhalen dat kinderrechten reeds een evidentie zijn binnen onze werking. De werkwijze en werkvorm van een jeugdbeweging zijn mijns inziens een weerspiegeling van de kinderrechten. Kinderrechten zijn intrinsiek verbonden met onze manier van werken. Impliciet zijn we er dus dagdagelijks mee bezig. Dat dit niet altijd geëxpliciteerd wordt, zie ik niet als een probleem. Wel in tegendeel. Het is een evidentie, een vanzelfsprekendheid en dus sowieso verankerd.”

- De derde organisatie vindt wél dat het jeugdwerk hier verder op zou moeten inzetten: het jeugdwerk versterkt dagdagelijks kinderen en jongeren, zo getuige de lijst van inspirerende praktijken. De organisatie wijst er echter op dat de lijst veel korter zou zijn wanneer er rechten geschonden worden en stelt zich hierbij ook de vraag “of het jeugdwerk hier een rol in kan spelen, in wil spelen, en in hoeverre dit de taak van het jeugdwerk is.”

We geven hier zelf als tegengewicht voor de beschreven weerstand ook graag volgende beschouwing mee: hoewel deze bedenkingen door meerdere actoren werden geopperd, heeft elk van de gesprekspartners ook aangegeven dat het gesprek interessant en aangenaam was. Nochtans is wat tijdens deze gesprekken gebeurde paradoxaal genoeg precies hetgeen waartegen bedenkingen werden geformuleerd, nl. het benoemen van praktijken van het jeugdwerk in een ‘kinderrechtentaal’.

Tot slot merkte één van de drie organisaties op dat de discussie rond het al dan niet expliciteren van kinderrechten in het jeugdwerk vooral werd en wordt gevoerd vanuit het standpunt van de sector. De mening en visie hierover van kinderen en jongeren zelf ontbreekt tot nu toe, maar zou een interessante aanvulling zijn.

Ook op de studiedag van 20 november werd over dit onderwerp gediscussieerd. De meerwaarde van het gebruiken van de ‘kinderrechtentaal’ ziet men bvb. waar deze mee helpt duidelijk te maken waarom bepaalde doelstellingen en activiteiten van het jeugdwerk belangrijk zijn. Maar de vraag blijft of het gebruiken van de kinderrechtentaal een expliciete doelstelling moet zijn. De doelstelling waar zowel kinderrechtenactoren als jeugdwerk gezamenlijk aan werken is het versterken van de maatschappelijke positie van kinderen en jongeren. Dat dit gerealiseerd wordt, is wat centraal moet blijven staan. Voor sommige organisaties zijn kinderrechten hierbij noodzakelijk, voor andere niet.

4.4.2 Verspreiden van de sterktes van het jeugdwerk naar andere sectoren

Waar organisaties wel duidelijk een meerwaarde van zien, betreft het verspreiden van de sterktes van het jeugdwerk inzake het door- en voorleven van kinderrechten naar andere sectoren toe. Hiervoor werd een artikel in een krant of tijdschrift als voorbeeld gegeven.

- Dit maakt het jeugdwerk er zelf bewust van dat ze bezig zijn met kinderrechten.
- Dit maakt de maatschappij (of andere sectoren) ervan bewust dat het jeugdwerk bezig is met kinderrechten.

4.4.3 Algemene teneur over de voorgestelde pistes

In het algemeen overheerste bij de bespreking van het charter en het label een gevoel dat dit “weer iets is dat opgelegd wordt van bovenaf”. Bij de reflectietools is dat gevoel niet aanwezig.

Een belangrijk aspect waar rekening mee moet gehouden worden, is de mate van engagement die bij iedere piste van de organisatie verwacht wordt. Niet alle organisaties hebben evenveel tijd en middelen om hierin te investeren.

In de uitwerking van de piste die uiteingelijk zal worden, moeten ook steeds de doelstellingen duidelijk blijven. Deze zijn:

- De discussie over kinderrechten aanwakkeren binnen het jeugdwerk.
- De mogelijkheid om goede voorbeelden te delen met anderen.

- Ook de mogelijkheid om ‘slechte’ voorbeelden te delen: op welke manier worden jeugdwerkers uitgedaagd in het omgaan met kinderrechten?
- Jeugdwerk(ers) moet(en) niet overtuigd worden van het *belang* van kinderrechten. We willen bereiken dat kinderrechten een evidentie worden en dat ze verder verspreid worden in de samenleving.

4.5 Conclusie en aanbevelingen bij spoor B

Het is belangrijk dat de Vlaamse Overheid zijn visie en ambities omtrent kinderrechteneducatie in het Vlaamse Jeugdwerk expliciteert en grondig motiveert. Een prangende vraag om hierbij te beantwoorden is waarom er naar het jeugdwerk wordt gekeken om kinderrechteneducatie te realiseren. Wat wil de overheid hiermee bereiken en hoe wordt dit gekaderd in een algemenere strategie omtrent kinderrechteneducatie op Vlaams niveau overheen verschillende sectoren die met kinderen en jongeren werken, niet in het minst de onderwijssector?

Waarom vindt de overheid het een meerwaarde om wat jeugdwerk doet als ‘kinderrechten’ te framen? Hoewel alle betrokken organisaties kunnen aangeven dat jeugdwerk wel degelijk kinderrechten realiseert en aan kinderen en jongeren een context biedt waarin kinderrechten evident zijn, zijn meerdere organisaties niet overtuigd van de meerwaarde om dit ook te expliciteren. Voor andere organisaties is het dan weer de evidentie zelve dat dit gebeurt.

Bij het expliciteren van haar visie kan de Vlaamse Overheid overwegen om onder andere volgende elementen als onderbouwing op te nemen:

- De definiëring van de werking, het beleid, de missie en de visie van een organisatie in termen van kinderrechten kan hiaten blootleggen, schendingen van rechten binnen de organisatie die eerder minder zichtbaarheid kregen bespreekbaar maken, de werking kwalitatiever maken of helpen om doelstellingen goed af te bakenen en te onderbouwen.
- Het geeft binnen de organisaties meer zichtbaarheid aan vanuit een kinderrechtenperspectief belangrijke topics als discriminatie en toegankelijkheid, de positie van kwetsbare groepen binnen de organisatie, participatie, machtsrelaties, en mogelijke vormings- of professionaliseringsnaden op dit vlak blootleggen
- Het nodigt organisaties uit om stil te staan bij ethisch misschien ingewikkelde casussen waarmee men wordt geconfronteerd in de werking. Het kan uitnodigen om binnen de organisatie een deontologische code uit te werken of het kan reeds bestaande deontologische kaders versterken.
- Het helpt jeugdwerkers om een standpunt in te nemen bij mogelijke taboe-onderwerpen, of om die vanuit een breed perspectief te bediscussiëren.
- Het is bevorderend om een algemene cultuur van mensenrechten in Vlaanderen te installeren. Aandachtspunt is evenwel dat het jeugdwerk weliswaar een relevante en belangrijke actor is voor het beogen en realiseren van deze ‘cultuur’, maar dat dit streven ingebed moet worden in een integraal en daadkrachtig beleid.

Bij het expliciteren van dit beleid is het ook van belang duidelijk aan te geven wie als doelgroep van de te ontwikkelen pistes (reflectie, charter,...) en eventueel bijhorende tools wordt beoogd. Het jeugdwerk is een heel divers landschap en het is moeilijk te beschrijven wie wordt bedoeld met ‘de jeugdwerker’. Het is daarom belangrijk te expliciteren welke doelgroep met wil bereiken in het sensibiliseren omtrent kinderrechteneducatie. Zijn het de lokale vrijwilligers, de stafmedewerkers, de

nationale secretariaten... De instrumenten die men wil ontwikkelen zullen afhankelijk zijn van wie men ermee wil bereiken.

Hoewel het gebrek aan duidelijkheid over de doelstelling de belangrijkste en meest terugkerende weerstand bleek, is ook een andere factor van belang: de jeugdwerker blijkt zelf niet altijd over veel achtergrond over kinderrechten te beschikken. Voor dit hiaat wordt door organisaties verwezen naar onderwijs, opleidingen, vormingen enerzijds, maar anderzijds ook naar algemene perceptie en beeldvorming (ook via media) rond kinderrechten die vooral juridisch blijkt en vaak ook als tegengesteld aan de belangen van volwassenen wordt begrepen. Eigenlijk toont dit volgens ons aan dat de integratie van jeugd- en kinderrechtenbeleid nog niet afgerond is. Er zijn nog heel wat mogelijkheden om het integratieproces verder vorm te geven.

De nood aan kennis wordt het meest benoemd door organisaties die met kwetsbare doelgroepen werken, wiens rechten het vaakst worden geschonden, maar lijkt ons ook latent aanwezig bij meer 'reguliere' organisaties. In het beleid kan dus best ook op dit aspect van kennis en beeldvorming m.b.t. kinderrechten worden ingespeeld. Ook hier is een integrale benadering dus van belang.

Een waarderende en stimulerende explicitering en motivering van de ambities van de overheid m.b.t. kinderrechteneducatie is essentieel. Het spreekt dan ook voor zich dat voor dit beleid en de bijhorende ambities en doelstellingen ook in voldoende financiële middelen en tijd moeten worden voorzien.

4.6 Suggesties voor het vervolgtraject

Op basis van de gevoerde gesprekken kunnen we aan de Vlaamse Overheid volgende suggesties aanreiken.

- De jeugdsector zit overduidelijk niet te wachten op een 'kinderrechtenlabel'.
- Het ontwikkelen van reflectietools is een haalbare en waardevolle optie. De principes waarop deze reflectietools steunen kunnen in een ondersteunend charter of kwaliteitskader worden uitgetekend.
- Het is belangrijk om de volgende stappen te zetten samen met de sector zelf. Niet alleen is dit de enige garantie dat er een draagvlak is voor de instrumenten die worden ontwikkeld. Dit is ook noodzakelijk om de gepaste taal te vinden en goed in te spelen op de noden van de diverse organisaties. Daarom suggereren we de oprichting van een stuurgroep met vertegenwoordigers uit het brede jeugdwerk en een aantal kinderrechtenactoren. We denken hierbij aan de Ambrassade en Uit De Marge als koepelorganisaties, aan het Kinderrechtencommissariaat en KeKi als experts m.b.t. kinderrechten, aan verschillende jeugdorganisaties, met een vertegenwoordiging vanuit de verschillende 'hoofdstukken' van het decreet. Organisaties die in de huidige fase van het beleidsadvies werden betrokken, kunnen wellicht uitgenodigd worden om deel te nemen.
- Inbedding van dit traject in een algemener en liefst reeds bestaand kader of concept is aangewezen. Zeker wat de communicatie betreft, is het belangrijk dit in te passen of te laten aansluiten bij reeds bestaande platformen.
- De bekendmaking moet verder reiken dan enkel de jeugdsector. Er zijn heel wat inspirerende voorbeelden van kinderrechteneducatie in het jeugdwerk waar andere sectoren zoals het onderwijs van kunnen leren en die gemakkelijk een vertaalslag kunnen krijgen in deze andere contexten.

Uit de gedane bevragingen blijkt duidelijk dat het belangrijk is om in te zetten op visieontwikkeling van onder uit en op het duiden van kinderrechten binnen de jeugdsector. Om dit inhoudelijk verder uit te werken kan bvb. een intervisietraject met jeugdwerkers worden opgezet. Hierin kunnen kleine groepjes van organisaties samen uitwisselen en leren over de manier waarop kinderrechten in hun werking worden ingebed. Tijdens dit traject kunnen de noden binnen de sector verder worden blootgelegd en kan er op die noden worden ingespeeld. Daarna kan op dit traject worden verder gebouwd door dit te formaliseren in een coachingsaanbod voor de sector en door een brochure te ontwikkelen om in de brede jeugdsector te verspreiden.

Bij de organisaties zelf wordt weinig urgentie ervaren om rond kinderrechteneducatie aan de slag te gaan. Daarom denken we dat het des te meer van belang is dat de overheid hierin de nodige middelen investeert om de jeugdsector te prikkelen, aan te moedigen en te waarderen voor de inspanningen die ze in dit verband leveren.

Daarnaast willen we voorstellen om met de organisatoren van de het Jeugdwerkcongres in 2018 in gesprek te gaan omtrent de vraag of we op dit congres met dit beleidsadvies aan de slag kunnen. Gezien de grote vertegenwoordiging van actoren uit het veld op dit congres denken we dat dit evenement een opportuniteit vormt.

6. Algemene conclusie en aanbevelingen

De centrale vraag waarrond dit beleidsadvies is opgebouwd betreft de identificatie van de nodige acties om kinderrechteneducatie in de praktijk van het niet-formele leren (meer bepaald het jeugdwerk) sterker te maken. Om deze vraag te beantwoorden hebben we in dit advies bestaande praktijken geëxpliciteerd en verbonden met theoretische kaders m.b.t. kinderrechteneducatie verschillende actoren bevraagd m.b.t. mogelijke pistes om reflectie over kinderrechten in de praktijk te bevorderen. Voor beide pistes zijn we met jeugdwerkorganisaties in gesprek gegaan. Hieronder overlopen we nog eens samenvattend de belangrijkste conclusies en aanbevelingen.

Er gebeurt heel veel in het jeugdwerk dat past binnen een kinderrechtenkader en als kinderrechteneducatie kan worden beschouwd. Het gaat over o.a. toegankelijkheid, inclusie, emancipatie en empowerment. Organisaties beogen een beter respect voor mensenrechten en versterken de positie van kinderen en jongeren. We herkennen kinderrechteneducatie ook in het ervaringsgerichte karakter van de werking, in het participatieve en democratische van de werkingen. Organisaties gaan ook op een bewuste manier om met machtsverhoudingen, zowel tussen volwassenen en kinderen als tussen kinderen onderling. We herkennen kinderrechteneducatie ook in de thema's die aan bod komen: conflicthantering, geweldloze communicatie, duurzaamheid, vluchtelingen, vrede,....

We denken kinderrechteneducatie kan worden versterkt door:

- Praktijken die inzetten op toegankelijkheid (van zowel maatschappelijke voorzieningen als van het jeugdwerkeraanbod) te waarderen en te faciliteren door organisaties impulsen te geven om in te zetten op een aan de doelgroep aangepaste werkwijze.
- Bij het ontwikkelen en voeren van beleid de gehanteerde definities van begrippen als 'participatie' en 'toegankelijkheid' steeds aan een kritische evaluatie te onderwerpen en mogelijke drempels zo goed mogelijk te vermijden.
- Ruimte te bieden aan netwerken en samenwerkingsverbanden om te groeien en te ontwikkelen zonder hierbij meteen concrete output te verwachten.
- Co-financiering van projecten mogelijk te maken in samenwerking met andere beleidsdomeinen.
- Te investeren in het leggen van de verbinding tussen wat reeds gebeurt aan waardevolle interventies en wat dit met kinderrechten te maken heeft.
- Tijd te nemen en tijd te maken voor gezamenlijke momenten, voor één-op-één-gesprekken, voor het smeden van banden, voor diepgaande reflectie over de betekenis van doorgemaakte processen en over de verbinding van kinderen en jongeren en hun context.

Hoewel in het jeugdwerk veel aan kinderrechteneducatie wordt gedaan, worden deze praktijken niet in termen van mensenrechten/kinderrechten benoemd. Sommige organisaties vinden dat ook niet nodig en hebben bedenkingen bij de meerwaarde van het expliciteren van hun praktijken in een kinderrechten taal. Voor andere organisaties is het dan weer de evidentie zelve dat dit gebeurt. Deze vaststelling wijst erop dat de integratie van kinderrechten en jeugd – een beweging die werd gestart in de beleidsperiode 2004-2009 onder minister Anciaux – nog niet is afgerond. Verdere integratie zal wellicht niet vanzelf gebeuren, maar zal van het beleid concrete acties en investeringen vereisen.

We vinden het daarom belangrijk dat de Vlaamse Overheid zijn visie en ambities met betrekking tot kinderrechteneducatie expliciteert, onderbouwt en concretiseert en vertaalt in concrete doelstellingen en acties, gekoppeld aan een timing en een budget. De verwachtingen, doelstellingen en acties m.b.t. kinderrechteneducatie in de jeugdwerksector moeten gekaderd worden in een bredere, algemenere strategie omtrent kinderrechteneducatie op Vlaams niveau. Het jeugdwerk is zeker niet de enige sector waarvoor in dit beleid een rol is weggelegd, integendeel. Het jeugdwerk doet wel al heel veel dat past binnen een brede definitie van kinderrechteneducatie, waar andere sectoren waarin met kinderen wordt gewerkt, zeker nog van kunnen leren. Het jeugdwerk is zeker bereid om deze inspirerende praktijken met andere actoren te delen.

KeKi is m.b.t. dit thema zeker ook bereid om de verdere uitrol van acties en de ontwikkeling van instrumenten inhoudelijk te ondersteunen. Concreet stellen we voor om met de steun van de Vlaamse Overheid een intervisietraject te ontwikkelen, waarbij organisaties in een kleine groep kunnen uitwisselen en leren over de manier waarop kinderrechten in hun werking kunnen worden geëxpliciteerd, ingebed en versterkt. Het uiteindelijke doel is dat kinderen en jongeren zoveel mogelijk aan kinderrechten worden 'blootgesteld' en kinderrechten leren door ervaring. Dit intervisietraject kan tot een tweeledige output leiden. Enerzijds kan het als piloottraject worden beschouwd, waarna het wordt geformaliseerd in een coachingsaanbod voor de brede jeugdsector (en eventueel andere sectoren die met kinderen en jongeren werken). Anderzijds kan het als basis dienen voor het ontwikkelen van een brochure m.b.t. kinderrechteneducatie die in de brede jeugdsector kan worden verspreid.

Bijlage 1 – Literatuur

COUNCIL OF EUROPE (2012). COMPASS: Manual for Human Rights Education with Young People.
https://www.coe.int/t/dg4/eycb/Source/Compass_2012_FINAL.pdf

COUNCIL OF EUROPE (2008). COMPASITO: Manual on Human Rights Education for Children.
<http://www.eycb.coe.int/compasito/pdf/Compasito%20EN.pdf>

KENNISCENTRUM KINDERRECHTEN VZW (2015). *Beleidsadvies op eigen initiatief – Kinderrechten- en mensenrechteneducatie - Een verkenning van onderzoek, beleid en praktijk.*

KENNISCENTRUM KINDERRECHTEN VZW (2016/2). *Vraaggestuurd beleidsadvies – Aan de slag met beleidsparticipatie met kinderen en jongeren, een reflectie-instrument voor beleidsmakers.*

KENNISCENTRUM KINDERRECHTEN VZW (2016/3). *Vraaggestuurd beleidsadvies – Op zoek naar praktijken van kinderrechteneducatie. Eerste fase van het beleidsadvies.*

Fiche organisatie longlist

Vraaggestuurd beleidsadvies kinderrechtneducatie – eerste beweging

1. Algemeen

Naam organisatie, coördinaten

Contactpersoon

Plaats in (of uit) decreet

Core business van de organisatie

2. Waarden

Welke waarden benoemt de organisatie?

3. Doelen van kinderrechten en kinderrechtneducatie

Wat vinden we op de website terug over:

- Empowerment van kinderen en jongeren: versterken van deze positie van zowel het individuele kind als van de positie van kinderen als groep in een context/samenleving
- Realiseren van sociale rechtvaardigheid
- Realiseren van menselijke waardigheid

4. Principes van kinderrechten

Wat herkennen we op de website op vlak van:

- Participatie

- Non-discriminatie

De onderkant van de ijsberg

Wordt er een kindbeeld benoemd? Hoe wordt het vertaald?

Welke impliciete verwijzingen worden gevonden over de (machts)positie die t.a.v. kinderen en jongeren wordt ingenomen?

De bovenkant van de ijsberg

Wordt er expliciet verwezen naar kinderrechten of mensenrechten? Hoe?

Wordt er verwezen naar instrumenten om kinderrechten of mensenrechten te waarborgen? Hoe?

5. Indicatoren voor het in praktijk brengen van kinderrechteducatie

- 'Leren' van kinderen en jongeren?
- 'Leren' van volwassenen, begeleiders,...
- 'Leren' van de organisatie
- Leren van kennis, vaardigheden en attitudes
- Dialoog
- Reflectie
- Verbondenheid van kinderen en hun omgeving/context/de samenleving – hoe komt deze relatie in beeld?
- Vertrekken vanuit de dagdagelijkse ervaringen van kinderen en jongeren, ervaringsgericht werken

- Creëren van een democratische (leer)omgeving

6. Concrete methodieken

Welke methodieken gebruikt de organisatie om met de kinderen en jongeren te werken?

Welke praktijken worden benoemd voor de opleiding en ondersteuning van de vrijwilligers of beroepskrachten die bovenstaande methodieken in praktijk brengen?

Fiche organisatie longlist

Vraaggestuurd beleidsadvies kinderrechteneducatie – eerste beweging

De cursieve woorden dienen 'als triggers' om verder te zoeken naar de betekenis van hetgeen wordt beschreven.

1. Algemeen

Naam organisatie, coördinaten

Contactpersoon

Plaats in (of uit) decreet

Core business van de organisatie

2. Waarden

Welke waarden benoemt de organisatie?

Woorden die eindigen op -heid, en -eit, respect, rechtsbeginsel,

3. Doelen van kinderrechten en kinderrechteneducatie

Wat vinden we op de website terug over:

- Empowerment van kinderen en jongeren: versterken van deze positie van zowel het individuele kind als van de positie van kinderen als groep in een context/samenleving

Weerbaarheid, empowerment, zelfbewust, zelfstandig, sterk, kritisch

- Realiseren van sociale rechtvaardigheid

creëren van kansen voor kinderen uit kansengroepen, werken met maatschappelijk kwetsbare groepen, inclusie, equity

- Realiseren van menselijke waardigheid

respect, veiligheid, authenticiteit, geweldloosheid,... taboes doorbreken,

4. Principes van kinderrechten

Wat herkennen we op de website op vlak van:

- Participatie
- Non-discriminatie

Laagdrempelig, toegankelijk

De onderkant van de ijsberg

Wordt er een kindbeeld benoemd? Hoe wordt het vertaald?

Welke impliciete verwijzingen worden gevonden over de (machts)positie die t.a.v. kinderen en jongeren wordt ingenomen?

De bovenkant van de ijsberg

Wordt er expliciet verwezen naar kinderrechten of mensenrechten? Hoe?

Wordt er verwezen naar instrumenten om kinderrechten of mensenrechten te waarborgen? Hoe?

klachtenlijn, inspraakprocedures

5. Indicatoren voor het in praktijk brengen van kinderrechteneducatie

- ‘Leren’ van kinderen en jongeren?

Leren, begeleiden, groeien, evolueren, ontwikkelen, ondersteunen, opvoeding, vormen, worden, opgroeien

- ‘Leren’ van volwassenen, begeleiders,...
- ‘Leren’ van de organisatie
- Leren van kennis, vaardigheden en attitudes

Kennis, vaardigheden, attitudes, competenties, capaciteiten, talenten, (evt verwijzen naar voorbeelden die worden benoemd)

- Dialoog

Gelijkwaardigheid, gesprek, interactie, niet-vaststaan van dingen, ruimte voor interpretatie, ruimte voor evolutie, voor verscheidenheid aan standpunten en meningen, luisteren, luisterbereidheid

- Reflectie

Terugblik, evaluatie, kritisch, zelfevaluatie, leren, groeien, evolueren, in vraag stellen, leerproces

- Verbondenheid van kinderen en hun omgeving/context/de samenleving – hoe komt deze relatie in beeld?

Leefomgeving, gezin, buurt, leefwereld, relaties, verhoudingen met anderen, andere sociale groepen (bvb. ouderen,...), school, organisatie, sportclub, tijdsbesteding, volgende generaties, toekomstperspectief voor de samenleving

- Vertrekken vanuit de dagdagelijkse ervaringen van kinderen en jongeren, ervaringsgericht werken

‘ervaringsgericht’, van onderuit, bottom-up, authentiek, hoe de signalen van kinderen en jongeren opvangen

- Creëren van een democratische (leer)omgeving

6. Concrete methodieken

Welke methodieken gebruikt de organisatie om met de kinderen en jongeren te werken?

Educatieve spelen, Vormingen, forum, peilingen, studiedagen, lezingen, tips, tools, trajectbegeleiding, procesbegeleiding, informeren, vragen beantwoorden, wandeling, tocht, reis, kamp,...

Welke praktijken worden benoemd voor de opleiding en ondersteuning van de vrijwilligers of beroepskrachten die bovenstaande methodieken in praktijk brengen?

Kadervorming, opleiding, introductie, cursus

Bijlage 4 – Interviewleidraad Kind & Samenleving

Introductie interviews

Op vraag van de Vlaamse overheid werkt KeKi een beleidsadvies uit over kinderrechten in de non-formele sector.

In samenspraak met de Afdeling Jeugd, scande KeKi de website van een 15tal organisaties. We ontdekten een aantal heel interessante praktijken, die wij zien als kinderrechteneducatie. Wij willen

deze inspirerende praktijken m.b.t. kinderrechteneducatie, hier begrepen als het voorleven en doorleven van kinderrechten, in kaart te brengen: de praktijken grondig beschrijven, sterktes en noden in kaart brengen. Dit kan natuurlijk niet via de websites, maar enkel in gesprek de organisaties.

Daarbij komt ook de focus te liggen op de vraag naar wat het veld nodig heeft om de als waardevol bevonden praktijken te versterken.

Voor KeKi zijn kinderrechten....

Voor KeKi is kinderrechteneducatie... → ijsberg

Interessant bij Kind & Samenleving is hun *onderzoekende houding* in het werken met kinderen en jongeren. Een belangrijk element van kinderrechteneducatie is namelijk dat volwassenen zich niet als alwetenden opstellen maar openlijk erkennen dat zij niet alle waarheid en kennis in pacht hebben. Kind & Samenleving gaat bewust om met machtsverhoudingen. De organisatie erkent het actorschap en de agency van kinderen en jongeren en tracht op een authentieke wijze hun perspectief in onderzoek en beleid binnen te brengen.

Kind & Samenleving benadrukt in haar werking ook uitdrukkelijk het belang van *reflectie* in het werken met kinderen en jongeren. Reflectie, begrepen als het kritisch bevragen van de eigen praktijk, de eigen omgang met kinderen en jongeren en de congruentie tussen theorie en praktijk, is één van de kernelementen van kinderrechteneducatie.

In het verdiepende interview zal gefocust worden op hoe Kind & Samenleving haar participatietrajecten met kinderen en jongeren (in het kader van wetenschappelijk onderzoek of beleidsadviezen) vormgeeft.

Kinderrechten en waarden

Waarden

Op de website staat dat Kind & Samenleving de **positie van kinderen en jongeren in de samenleving wil versterken**.

→ Wat doet Kind en samenleving om dit waar te maken?

[Een echt belevingsonderzoek sluit aan bij de beleving van kinderen en jongeren en gunt hen zoveel mogelijk actorschap in onderzoek.]

→ op welke manier gunnen jullie kinderen actorschap in onderzoek?

“Kinderen en jongeren als volwaardige actor” – wat betekent dat? Hoe realiseren jullie dit?

Op jullie website benoemen jullie ook expliciet dat jullie “de kindvisie die in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind verweven zit, een visie die kinderen onder meer ziet als actieve spelers in de maatschappij”, onderschrijven.

→ Wat betekent dit precies voor jullie in de praktijk?

‘Participatie van kinderen en jongeren’ is voor jullie ook een belangrijk punt. Hoe participeren kinderen en jongeren binnen Kind & Samenleving?

- Over wat hebben kinderen en jongeren inspraak?
- Op welke manier gebeurt deze inspraak?

Wordt over het belevingsonderzoek teruggekoppeld naar kinderen en jongeren? Hoe? Wordt het traject geëvalueerd samen met kinderen en jongeren?

SWOT-REFLECTIE OVER INITIATIEVEN EN/OF BREDERE PRAKTIJK

- Wat zijn volgens u de sterktes van de wijze waarop uw organisatie de waarden vermeldt in de visietekst implementeert? + Op welke wijze kunnen deze sterktes verder ontwikkeld worden?
- Zijn volgens u de zwakke punten betreffende het implementeren van kinderrechten in uw organisatie/de praktijken? Wat loopt op dit moment minder goed? + Welke suggesties heeft u om aan deze zwaktes tegemoet te komen? (Appreciative Inquiry)

Doelen van kinderrechten en kinderrechteneducatie

(op ingaan wanneer waarden nog niet besproken zijn hierboven)

Empowerment

- Kind & Samenleving probeert kinderen als groep te versterken

Sociale rechtvaardigheid: welke kinderen en jongeren wil de organisatie bereiken? (Leeftijd, gender socio-economische status, beperking ... Ook diversiteit binnen groep?) Kan Kind & Samenleving de K&J bereiken die ze wil bereiken? Hoe doet ze dat? Sterktes? Wat werkt? Drempels?

creëren van kansen voor kinderen uit kansengroepen, werken met maatschappelijk kwetsbare groepen, inclusie, equity

Menselijke waardigheid

Respect, veiligheid, authenticiteit, geweldloosheid... taboes doorbreken,

Principes van kinderrechten

Participatie

- Waar worden kinderen en jongeren bij betrokken? Welke onderwerpen/thema's?
- Op welke momenten in het proces? (Staf beslist en legt vast, nadien kinderen en jongeren, of beslissen zij mee?)
- Hoe? Met vaste methodieken/ad hoc/...

Non-discriminatie

Laagdrempelig, toegankelijk

Onderkant van de ijsberg

Hoe wordt naar kinderen gekeken?

-

Machtspositie

Wat verwacht kind en samenleving van de 'begeleiders' van een participatietraject met kinderen en jongeren?

Bovenkant van de ijsberg

Worden kinderrechten/mensenrechten binnen Kind & Samenleving benoemd?

Is/denkt Kind & Samenleving bezig te zijn met kinderrechten/mensenrechten?

Indicatoren voor het in kaart brengen van kinderrechteducatie

Leren van ...

Wat wil Kind & Samenleving aan **kinderen en jongeren** leren?

Wat kunnen **begeleiders/jeugdwerkers** bij Kind & Samenleving **leren van kinderen** en jongeren?

Wat kan Kind & Samenleving als **organisatie** zelf bijleren van kinderen en jongeren?

Dialogoog/ communicatie

Reflectie: hoe kijkt de organisatie naar reflectie?

- Gebeurt reflectie? En wanneer? Met concrete methodieken of ad hoc? Wie is betrokken? Wat gebeurt met de output van reflectiemomenten?

Verbondenheid van kinderen en jongeren en hun omgeving/context/ de samenleving

- Heeft Kind & Samenleving in het werken met kinderen en jongeren ook aandacht voor hun bredere context? Op welke manier?

Vertrekken vanuit de **dagdagelijkse ervaringen van kinderen en jongeren**

Concrete methodieken

Gebruikt Kind & Samenleving concrete **methodieken in het werken met kinderen en jongeren**?

In vormen van **medewerkers/ondersteuning van vrijwilligers**?

Vrijwilligers

Werkt Kind & Samenleving met vrijwilligers?

- Welk profiel hebben deze vrijwilligers (leeftijd, SES...)
- Welke omkadering voorziet Kind & Samenleving voor vrijwilligers
  - Ondersteuning/vorming
  - Vergoeding
- Wat verwacht Kind & Samenleving van vrijwilligers?

Bijlage 5 – Sjabloon neerslag interviews

Inspirerende praktijken van kinderrechteducatie in de praktijk van het non-formele leren.

Organisatie:

VRAGEN SJABLOON	Input organisaties	Uitleg – relevantie
Ijsberg		
Welke waarden benoemt de organisatie expliciet?		
Welke waarden leven impliciet?		
Op welke wijze worden deze waarden ingebed in de organisatie?		
Vertaling van kinderrechten in de praktijk		
Instrumenten om rechten te waarborgen Juridisch (bovenkant ijsberg) Maatschappelijk (onderkant ijsberg)		Klachtenlijn/inspraakprocedures die verankerd zijn in de werking Instrumenten die gebruikt worden; waarom deze (en anderen niet?)
Welke methodieken worden gebruikt om te werken met kinderen en jongeren?		Kunnen organisaties ook aangeven waarom ze denken dat iets heel goed loopt, waar die sterktes aan te wijzen zijn?

<p>Wat loopt er goed?</p> <p>Drempels?</p> <p>Ondersteuning?</p>		
<p>Andere manieren waarop kinderrechten structureel worden ingebed?</p> <p>Drempels hiervoor?</p> <p>Concrete noden?</p>		
<p>Kinderrechteneducatie als sociale praktijk</p>		
<p>Vertrekken vanuit dagdagelijkse ervaringen van K&J?</p> <p>Concrete verbondenheid van kinderen en jongeren en hun omgeving/hun context/de samenleving?</p>		<p>(Mate van onderuit werken: aan de slag gaan met de ervaringen van kinderen en jongeren zelf)</p>
<p>Non-discriminatie</p> <p>Wat loopt goed, sterktes</p> <p>Drempels</p> <p>Welke ondersteuning zou helpen?</p>		<p>Wordt hierop ingezet? Hoe?</p>
<p>Hoe alle k&j bereiken</p>		<p>Niet enkel 'usual suspects', aandacht voor niet formeel georganiseerde jongeren, maatschappelijk kwetsbare groepen?</p>

Wat loopt goed, sterktes		
Drempels		
Welke ondersteuning zou helpen?		
Nadruk op Kennis Vaardigheden/attitudes		
Houding professionals		
Congruentie tussen 'theorie' en 'praktijk'		Worden de waarden die vooropgesteld worden ook nageleefd? Democratie? Samen beslissen?
Machtverhoudingen & machtsverhoudingen in participatie		<p>Inspraak van kinderen kan op verschillende niveaus (Reflectie-instrument KeKi, 2016, p. 11)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mee weten - Mee denken - Mee praten - Mee beslissen - Mee doen - Mee evalueren <p>+ waarover participeren kinderen? Met wie? Hoe? Rol/houding van professionals/jeugdwerkers t.o.v. ki&jo In welke mate stellen zij zich op als 'wetende' of 'lerende'</p>
Elementen van Kinderrechten		
Participatie		(Op welke niveaus? (zie hierboven))
Provisie		
Protectie		

REFLECTIE Wat loopt goed? Knelpunten?		Gebeurt reflectie over kinderrechten? (= begrepen als reflectie over de positie van k&j in de organisatie, de omgang met k&j, hoe KR voor te leven, door te leven)?
Hoe kijkt de organisatie naar reflectie?		Vinden ze dit belangrijk? Waarom? Wordt er initiatief genomen om aan reflectie te doen? Door wie? Of eerder noodzakelijk kwaad?
Wanneer		(Vast moment, ad hoc?)
Met wie? In team Met externe actoren Met kinderen en jongeren?		Belangrijk: worden kinderen en jongeren betrokken in reflectie over de organisatie/over een specifiek project? Worden hun bevindingen ook meegenomen? → 'Leren van kinderen en jongeren'
Terugkoppeling		Indien er reflectiemomenten zijn, tot wat leiden deze? Output? Worden ze meegenomen in de verdere praktijk? Of gaat het eerder over een moment op zich?